BUDALA

F. DOSTOYEVSKİ

Rusça Aslından Tercüme Eden:
Vedat Gültek

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1750
EDEBÎ ESERLER: 902

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-173-6

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

Özgün Adı: *Идиот*

1. Basım: Sosyal Yayınlar, 1999, İstanbul
2.BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Son Okuma: Bilal Erimez

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Baskı ve Cilt: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2021

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Fyodor Dostoyevski: Tam adıyla Fyodor Mihayloviç Dostoyevski, 11 Kasım 1821 tarihinde Moskova'da dünyaya geldi. Çağdaşı olan Tolstoy, Puşkin, Gogol, Lermontov ve Turgenyev gibi soylu bir aileye mensup olmayan tek meşhur Rus yazardır. 1837 yılında annesini, 1839 yılında da şüpheli bir şekilde ölen babasını kaybetmesi Dostoyevski'yi derinden etkiledi. 1843 yılında Balzac'ın *Eugénie Grandet* adlı romanını Rusçaya çeviren Dosteyevski 1844 yılında askerî komisyondan istifa ederek tüm vaktini yazmaya ayırır. Bu inzivanın semeresi Rus edebiyat çevrelerinde övgüyle karşılanacak *İnsancıklar* romanıdır. Eser öylesine beğenilmiştir ki Dostoyevski için "Gogol'un halefi" yakıştırmaları yapılır. İlerleyen dönemdeki eserlerinde inişli çıkışlı bir başarı grafiği sergileyen Dostoyevski'nin yazarlık hayatının sona erdiği bile söylenmeye başlar. Ne var ki 1866 yılında yayınladığı *Suç ve Ceza* romanı ile rüzgârı tersine çevirmeyi başaracaktır. İnsan psikolojisinin ve vicdan kavramının öne çıktığı; başkarakterin iç hesaplaşmalarına sıklıkla yer verdiği *Suç ve Ceza* romanı dönemi için büyük bir edebiyat olayı hâline gelmekle kalmaz Dostoyevski'yi de gelmiş geçmiş en büyük yazarlar arasına sokar. 1880 yılında son büyük romanı *Karamazov Kardeşler*'i yayınlayan Dostoyevski 9 Şubat 1881 tarihinde St. Petersburg'da hayata veda etmiştir.

Vedat Gültek: 1939 yılında Malatya'da doğdu. İlkokulu Malatya'da, ortaokulu ise Besni'de bitirdi. Lise tahsilini Erzincan Askeri Lisesi'nde yaptıktan sonra 1959 yılında Kara Harp Okulu'na girdi. 1961 yılında piyade subayı olarak mezun oldu. Askeri okullarda yabancı dil olarak Rusça'yı seçen Vedat Gültek, Silahlı Kuvvetler'in değişik birliklerinde çeşitli görevlerde bulundu. 1974 yılında Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Rus Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olunca aynı yıl Askeriye'deki görev birimini değiştirerek öğretmen oldu ve Işıklar Askeri Lisesi'ne Rusça öğretmeni olarak atandı.

Silahlı Kuvvetlerin birçok biriminde öğretmenlik yaptıktan sonra 1993 yılında emekliye ayrıldı. Evli ve iki çocuk sahibi olan yazarın, birçok çevirisinin yanında yayımlanmış eserleri şunlardır:

- Rus Dili Grameri – Kurmay Yayınevi
- Türkçe-Rusça Rusça-Türkçe Konuşma Kılavuzu – Kurmay Yayınevi
- Türkçe-Rusça Rusça-Türkçe Atasözleri Sözlüğü – Sosyal Yayınlar
- Rusça – Türkçe Türkçe – Rusça Sözlük – Kurmay Yayınevi

ROMANIN BAŞLICA KİŞİLERİ

LEV NİKOLAYEVİÇ MIŞKİN: Genç prens, romanın kahramanı.
PARFYON ROGOJİN: Prens Mışkin'in arkadaşı.
GENERAL YEPANÇİN: Lizaveta Prokofyevna'nın kocası, Aglaya, Aleksandra, Adelaida'nın babası.
LİZAVETA PROKOFYEVNA YEPANÇİNA: Prensin akrabası, yakın dostu; General Yepançin'in karısı, Aglaya, Aleksandra, Adelaida'nın annesi.
AGLAYA İVANOVNA YEPANÇİNA: Yepançinlerin küçük kızı, Prens Mışkin'i seviyor.
ADELAİDA İVANOVNA YEPANÇİNA: Yepançinlerin ortanca kızı.
ALEKSANDRA İVANOVNA YEPANÇİNA: Yepançinlerin büyük kızı.
NASTASYA FİLİPOVNA: Kötü tanınmış bir genç kadın.
GANYA ARDALİYONİÇ: General Yepançin'in kâtibi.

Olay, XIX. yüzyıl ortalarında Rusya'da, Petersburg'da geçer.

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Kasım sonunda, karların erimeye başladığı sıralarda, sabah saat dokuza doğru, Petersburg-Varşova treni son hızla Petersburg'a yaklaşıyordu. Hava öylesine nemli ve sisliydi ki günün ağarması adamakıllı gecikmişti bu yüzden. Üstelik, gün ışığında bile demiryolunun sağında solunda birkaç metreden ötesini görmek mümkün değildi vagonun pencerelerinden. Yolcular arasında Avrupa'dan dönenler vardı. Vagonlardan en kalabalık olanı, son durakta trene binen küçük çapta tüccarlarla dolu üçüncü mevki vagonlardı. Herkes yorgun, herkes bütün bir gece süren yolculuktan sonra bitkin görünüyordu. Üstelik herkes iliklerine kadar donuyor, soluk sarı yüzler duman rengine dönüyordu.

Üçüncü mevki vagonlardan birinin penceresi yanında, karşı karşıya iki yolcu oturuyordu gün ağaralı beri. Gençti ikisi de. Yanlarında pek eşya yoktu. Sırtlarındaki elbiseler günün modasına hiç de uymuyordu. Görünüşleri çok benziyordu birbirlerine; ikisi de birbirleriyle sohbete başlamak için can atıyordu. O sırada, birbirleri için ne denli ilginç olacaklarını bilselerdi, kaderin kendilerini Petersburg-Varşova treninin bu üçüncü mevki vagonunda karşı karşıya getirmiş olmasına çok şaşarlardı.

Bu iki gencin biri 27 yaşlarında, simsiyah denecek kadar koyu renk saçlı, kurşuni gözlü, kısa boylu, ufak tefek ve çok coşkulu bir delikanlıydı. Burnu geniş ve düzdü; elmacık kemikleri çıkıktı. İncecik dudakları bir çeşit saldırgan ve alaycı bir gülümsemeyle kıvrılıyordu sürekli. Fakat alnı açık, düzgün ve biçimliydi; yüzünün geri kalan kısmının hiç de soylu olmayan görünümünü dengeliyordu. Yüzünün en göze çarpan yanı, ölü gibi sapsarı olan rengiydi. Vücudunun topluca olmasına karşın bu renk, genç adama son derece bitkin bir hava veriyordu. Bu bitkin görünüşüne karşın, kendinden son derece emin bu saldırgan gülümsemesi de şiddetli bir tutkuyu yansıtıyordu. İçi kuzu postuyla kaplı siyah bir palto vardı sırtında; gece boyunca soğuğu pek duymamıştı bu yüzden.

Diğer yol arkadaşı ise hazırlıklı olmadığı çok açık nemli bir Rus-

ya kasım gecesinin tüm zevkini çıkarmışa benziyordu. Onun sırtında ise oldukça büyük, kalın ve çok büyük kukuletalı bir pelerin vardı; yolcuların ancak kış aylarında, uzak yabancı bir ülkeye, örneğin İsviçre'ye ya da Kuzey İtalya'ya giderken giydikleri türden bir pelerin. Hiç kuşkusuz, Eyduknen ile Petersburg arasındaki bu uzun yolculuğa uygun olmayan bir giysiydi. İtalya için uygun ve her yönden elverişli olan bu giysi, Rusya için pek uygun değildi. Bu da gençti; ortadan az uzun boylu, 26-27 yaşlarında, açık renk gür saçlı, çukur yanaklı; ince, sivri ve beyaza çok yakın sarı sakallı bir genç. Gözleri iri, mavi ve keskin bakışlıydı. Bu gözlerde, ince ve kibar bir anlatımın yanı sıra sert bir ışık da vardı; ilk bakışta insana, karşısında sanki saralı biri bulunduğu izlenimini veren tuhaf bir anlatım. Yine de genç adamın yüzü hoş ve duyarlı ancak zayıftı. Ne var ki kuşkusuz soğuk nedeniyle bu yüzdeki tüm kan ve renk çekilmişti o anda. Eski ve soluk ipek bir kumaştan yapılmış, bütün eşyasını içine doldurduğu bir torba sallanıyordu elinde. Kalın tabanlı pabuçlar, uzun tozluklar vardı ayaklarında da. Açıkçası hiç de Rus gibi giyinmediği hemen anlaşılıyordu.

Tüm bunların farkındaydı siyah saçlı ve kuzu kürklü yolcu. Yapacak başka bir işi olmadığından -başkalarının şanssızlıklarından ve felaketlerinden zevk alıyormuş gibi- biraz da senlibenli sayılabilecek alaycı bir gülümsemeyle sözü açtı.

"Soğuk, değil mi?" dedi, omuzlarını kaldırarak başını daha bir içeri çekti.

"Çok!.." diye karşılık verdi yol arkadaşı. "Buzların eridiği şu sıralarda böyle bir soğuk olursa, hava dona çektiğinde ne olur acaba? Hiç düşünmemiştim ülkemin böyle soğuk olabileceğini. Sanırım alışkanlığımı yitirmişim."

"Avrupa'dan mı geliyorsunuz yoksa?"

"Evet. İsviçre'den."

"Ne… Ne diyorsunuz!"

Siyah saçlı delikanlı bir şaşkınlık ıslığı çalarak gülmeye başladı bunu söylerken. Sonra sohbete başladılar. İsviçre pelerinli sarışın genç adamın, yol arkadaşının tüm sorularına yanıt verirkenki rahatlığı, oldukça dikkate değer bir davranıştı; bu sorulardan kimilerinin nasıl da alaycı, ilgisiz ve gereksiz olduğunu düşündüğünü gösteren en ufak bir belirti bile yoktu. Konuşma sırasında, gerçekten de

oldukça uzun bir süre -dört yıldan fazla- Rusya'dan ayrı kaldığını, yabancı ülkelere sağlık nedeniyle gönderildiğini, hastalığının bir tür sinir rahatsızlığı, kasılma ve kas seğirmelerinden oluşan bir tür sara ya da "Vitus dansı" denilen hastalık olduğunu belirtti.

Onu dinlerken birkaç kez gülümsemiş, iyileşip iyileşmediğini sorunca da sarışın gencin, "Hayır, iyileşmedim," yanıtına kahkahalarla gülmüştü genç esmer adam.

"Anlaşıldı!" dedi alaycı bir tavırla. "Bu adamlara ne çok para kaptırdığınızı tahmin ediyorum. Ama onlara inanıyoruz yine de."

Yanlarında oturan, üstü başı iyi olmayan bir adam konuşmaya katılarak, "Haklısınız efendim!" dedi. 40 yaşlarında, güçlü bir görünümü olan, kırmızı burunlu, çiçekbozuğu suratlı, görevde yıllanmış küçük bir memur kılıklı bir adamdı bu.

"Son derece haklısınız efendim. Bütün yaptıkları, biz Rusların kanını son damlasına kadar emmek; karşılığında hiçbir şey vermeden hem de."

"Fakat benim durumum için yanılıyorsunuz," dedi İsviçre'den dönen hasta, kibar ve yatıştırıcı bir sesle. "Sizinle tartışacak durumda olmadığım kesin çünkü bilemediğim çok şey var. Ne var ki doktorum ücretleri kendi cebinden ödedi. Parasını son kuruşuna kadar benimle paylaştı. İsviçre'de kendi kesesinden iki yıl kadar da konuk etti beni."

"Neden?" diye sordu esmer genç. "Harcamalarınızı sizin adınıza ödeyecek biri yok muydu?"

"Hayır, vardı. Masraflarımı Bay Pavlişçef ödüyordu. Ancak iki yıl önce öldü o. Sonra General Yepançin'in karısına yazdım. Uzaktan akrabam olur kendisi. Bir karşılık alamadım. İşte, bu nedenle dönüyorum ben de."

"Nereye dönüyorsunuz?"

"Nerede kalacağımı soruyorsunuz, değil mi? Evet, aslında hiçbir düşüncem yok. Bilmiyorum. Bir yer bulacağımı sanıyorum."

"Daha bir karar vermediniz demek?"

Bunun üzerine, delikanlının karşısındakilerin ikisi de kahkahaları koyverdiler.

"Olup olacağı tüm servetiniz de elinizdeki şu küçük torbada galiba," dedi esmer adam.

"Aynen öyle efendim!" diye söze katıldı kırmızı burunlu memur

kılıklı adam. Sonra, çok hoşnut bir tavırla ekledi: "Beyefendinin furgonda yükü de yok üstelik. Yine de yoksulluk suç değil elbet. Bunu yokumsamamalı."

Durum aynen böyleydi gerçekten de. Bunu, şaşılacak bir rahatlıkla kabul etmişti sarışın genç adam. Karşısındakiler, rahatça gülüp eğlendiler onunla. İşin tuhafı, sarışın genç adam da gülmeye başlamıştı elindeki küçük torbaya bakarak.

"Eh, küçük bavulunuz da durumu çok iyi açıklıyor doğrusu," dedi memur kılıklı olan. "Fransız, Alman ya da Hollanda altınıyla dolu olmadığını sanıyorsam da kuşkusuz, ayağınızdaki yabancı ayakkabılardan ve tozluklardan ileri geliyor bu yabancı paralarından söz edişim. Bir general karısı olan Lizaveta Prokofyevna'nın toplumsal durumunu da eklersek, biraz daha farklı bir açıdan görünür sizin bu küçük bavulunuz; Lizaveta Prokofyevna'nın akrabanız olduğunu kabul eder ve bunu biraz da dalgınlıkla, diyelim ki aşırı bir düş gücüyle uydurmadığınızı kabul edersek elbette."

"Tamam!.. Yine haklısınız..." diye âdeta bağırdı sarışın adam. "Büyük bir yanlışlık yaptım hanımın akrabam olduğunu söylerken. Akrabam sayılmaz da denebilir. Kendinden karşılık alamayınca hiç şaşırmadım bu yüzden. Daha doğrusu, bunu bekliyordum."

"Desenize, posta paranızı boşa harcadınız! Yine de siz açık sözlü... saf birisiniz. Eh, elbette ki çok üstün bir nitelik sayılır bu da. Çok iyi tanıyorum General Yepançin'i. Demek istiyorum ki kentte herkes tanır onu. Sizi İsviçre'de konuk eden Bay Pavlişçef'i de tanıyorum ayrıca, eğer adı Nikolay Andreyeviç Pavlişçef ise. Bu adda iki kişi var çünkü. Biri hayatta, Kırım'da. Ölmüş olan Nikolay Andreyeviç'e gelince; son derece güzel bir çevresi olan kıymetli biriydi kendisi. Dört bin köylüsü vardı. Evet, tamı tamına dört bin köle efendim."

"Evet!" dedi genç adam. "Evet, evet... Nikolay Andreyeviç Pavlişçef." Ve sonra da karşısındaki bu "allameicihan" kişiyi süzdü şaşkın şaşkın.

Aslında böyle çok bilmişler, sıkça bulunur toplumun kimi kesimlerinde. Her şeyi bilirler bunlar. Beyinlerinin durmak bilmeyen kurcalama gücü ve tüm nitelik ve yetenekleri tek yöne çevrilmiştir: Her şeyi bilmek. Çağdaş bir düşünürün aklına gelebileceği gibi, bunların daha önemli, yaşamsal kimi merakları ve ilgileri yoktur da

ondan kuşkusuz. Hiç kuşkusuz, "her şeyi bilirler" sözünü de oldukça sınırlı bir anlamda kullanmalıdır. Bir kimsenin hangi görevde bulunduğu, dostlarının ve tanıdıklarının kimler olduğu, kendisine ne kadarlık bir değer biçilebileceği, hangi ilin valisi olduğu, karısının kimlerden olduğu, getirdiği çeyizin kıymetli olup olmadığı, birinci dereceden, ikinci dereceden kardeş çocuklarının kimler olduğu gibi şeyler. Bu tür "her şey". Çoğunlukla eski püskü giysiler içinde dolaşırlar bu "her şeyi bilenler"; kazançları ise ayda 17 rubleden fazla değildir. En gizli sırlarını bildikleri kişiler bile bunların, bu bilgiyle ne yapmak istediklerini ve bundan amaçladıklarının ne olduğunu pek anlayamazlar. Yine de sadece bu bilgiyle avunarak bunu bir ilim durumuna getirir çoğu; hem saygılarını kazanırlar bundan hem de en üst düzeyde bir ruhsal doyuma ulaşırlar. Gerçekten de şaşırtıcı bir ilimdir bu. Pek çok ilim adamı, edebiyatçı, şair, politikacı tanıdım; bu bilgide zihinsel sağlıklarının, dinginliklerinin ve en büyük dileklerinin doyumuna ulaşmışlardır; görevlerini bile salt bu tür bilgilere borçludurlar.

Tüm bu sohbet sırasında esmer genç esneyip durmuş, amaçsız bir tavırla pencereden dışarı bakmış, yolculuğun sona ermesini beklemişti sabırsızlıkla. Biraz meşgul gibiydi kafası; kendisini fazlaca düşündüren bir şey vardı sanki. Bir konuda uyarılmış gibiydi. Oldukça tuhaf davranıyordu gerçekten de. Kimi zaman duymadan dinler gibi görünüyor ve görmeden bakıyordu; neye güldüğünü bilmeden ya da anımsamadan kahkahalar atıp duruyordu.

Memur kılıklı olan o çiçekbozuğu adam, sarışın gence, "Bağışlayınız efendim," dedi birden. "Kiminle tanışmak onuruna..."

Büyük bir rahatlıkla hemen karşılık verdi buna genç adam:

"Prens Lev Nikolayeviç Mışkin."

"Prens Mışkin? Lev Nikolayeviç, öyle mi?" diye mırıldanıp duruyordu adam şaşkın şaşkın. "Ne yazık ki sizi tanımıyorum efendim. Gerçekten de hiç duymadım. Kuşkusuz, Mışkinleri duymadım demek istemiyorum. Bu, tarihsel bir soyadıdır. Herkes, Karamzin'in ünlü *Tarihi*'nde bu adı bulabilir. O değil de ben, sizden söz ediyorum. Sanırım, hiçbir yerde izi bile kalmadı Mışkinlerin. Artık adları bile duyulmaz oldu."

"Elbette!" diye hemen karşılık verdi prens. "Benden başka Prens Mışkin diye biri yok artık. Onların en sonuncusuyum sanırım. Ba-

balarımıza ve dedelerimize gelince, varlıklıydılar onlar. Yine de orduda üsteğmendi babam. Askerî akademiyi bitirmişti. Ama Lizaveta Prokofyevna'nın nasıl olup da bir Prenses Mışkin olabileceğine hiç akıl erdiremiyorum doğrusu. Ayrıca benim gibi o da kendi soyunun sonuncusu olmalı."

Kahkahayı koyuverdi kamu görevlisi kılıklı adam:

"Hah-hah-ha!.. Soyunun sonuncusu! Ne de güzel söylediniz!"

Esmer genç de gülümsedi. Sarışın ise zekice olmadığından kuşku duymadığı bir nükte yaptığı için azıcık şaşırmıştı.

Bir açıklama yapmak zorunluluğunu duydu şaşkın şaşkın:

"Şey..." dedi. "Sanırım düşünmeden söyledim..."

"Elbette... kuşkusuz!" diyordu memur kılıklı adam keyifli bir tavırla.

"Şu sizin profesörle oldukça ilginç bir çalışma yaptınız herhâlde, değil mi prens?" diye birden sordu esmer adam.

"Evet, öyle."

"Oysa hiçbir şey çalışmadım ben."

"Yok canım! Ben de pek çalıştım sayılmam." Özür diliyor gibiydi Prens. "Hastalığım yüzünden, doğru dürüst bir öğrenim olanağı bulamadım."

"Rogojinleri tanır mısınız?" diye sordu esmer adam çabuk çabuk.

"Hayır, korkarım hiç tanımıyorum onları. Rusya'da çok az insan tanıyorum. Siz... Rogojinlerden misiniz yoksa?"

"Evet. Ben, Parfyon Rogojin'im."

Çok ciddi bir tavır takınmıştı memur kılıklı adam:

"Parfyon, öyle mi?" dedi. "Yoksa siz şu Rogojinlerden misiniz.. hani..."

"Evet... evet..." diye sabırsız bir şekilde onun sözünü kesti esmer adam. "Onlardan biriyim."

Memur kılıklının yüzüne bile bakmıyor, bir tek prensle konuşuyordu baştan beri.

"Öyle mi... Bu olanaksız ama!"

Şaşkınlığından sanki donup kalmış gibi bağırıyordu memur kılıklı adam. Yuvalarından fırlayacak gibi açılmıştı gözleri ve yüzünü korkulu bir ifade almıştı. "Simyon Parfyonoviç Rogojin'in oğlusunuz, öyle değil mi? Hani, şu, bir ay önce öldüğünde, nakit para olarak, iki buçuk milyon ruble varlık bırakan zatın oğlusunuz?.."

Onun yüzüne bile bakmadan yine sözünü kesti esmer adam:

"İyi de siz, Simyon Parfyonoviç Rogojin'in iki buçuk milyon nakit para bıraktığını nereden biliyorsunuz?" dedi. Sonra da prense göz kırptı kamu görevlisini işaret ederek. "Şuna bakın hele!" dedi. "Her şeyin üstüne bu denli düşmekle ne elde edeceklerini umuyorlar acaba? Ancak söyledikleri çok doğru. Babam öldü; ben de bir ay sonra, ayağımda doğru dürüst bir pabuç bile olmadan Pskof'tan dönüyorum... Hiçbir maddi yardımda bulunmadıktan başka, sanki bir sokak köpeğiymişim gibi, o kardeşim olacak dolandırıcı da annem de durumu açıklayıcı tek bir satır bile yazmadılar bana. Oysa Pskof'ta tam bir ay ateşler içinde yattım."

"Şimdi, tamı tamına bir milyonun üzerine oturacaksınız!" dedi memur kılıklı adam ellerini havaya kaldırarak. "Ah! Ulu Tanrı'm!"

Rogojin, kızgın ve sinirli bir tavırla yine onu işaret ederek, "Benim durumumla ne ilgisi var bunun, sorar mısınız şuna lütfen?" dedi prense. "Sözün kısası, önümde tepe üstü yürüsen bile bir kapik koparamazsın benden!"

"Elbette yürürüm efendim. Tepemin üzerinde yürürüm."

"Gerçekten mi? Bir hafta boyunca karşımda oynasan bile, yine de eline bir şey geçmez."

"Ben bir şey istemiyorum ki. Bana bir şey vermeyin, razıyım ben. Yörenizde dolanır dururum yine de. Karımı, çoluğumu çocuğumu bırakıp gelirim ve yanınızdan hiç ayrılmam. Söz, namus..."

"Canın cehenneme!.." dedi esmer adam; iğreniyormuş gibiydi. Sonra, yine prense dönerek konuşmasını sürdürdü: "Beş hafta kadar önce, babamın yanından kaçıp Pskof'taki halama gitmiştim sizinkine benzer küçük bir torbayla. Ateşlenip yattım orada. Ben oralardayken de babam ölmüş. Felç gelmiş... nur içinde yatsın. Ne var ki az kalsın beni öldürüyordu bu kez. Elinden gelen her şeyi yaptı. İnanın bana prens, bütün bu söylediklerim doğru, yemin ederim. Eğer yanından kaçmamış olsaydım, hiç kuşkusuz işimi bitirecekti."

"Onu kızdıracak bir şey yapmış olmalısınız," dedi prens, kuzu postlu milyoneri biraz da özel bir ilgiyle incelerken.

Miras yemiş olması, üstelik bunun bir milyonluk bir miras olması, büyük gerçekle birlikte, prensi bu genç adam hakkında şaşırtan ve ilgisini çeken bambaşka bir şeydi gerçekte; ayrıca Rogojin'in kendi de prensle sohbet etmeye çok istekli görünüyordu. Bu "biriyle

konuşma" arzusu da manevi bir gereksinmeden çok, sanki maddesel bir gereksinmeydi. Bu gereksinim, daha çok beynini kurcalayan şeylerden değil de ruhunun arılığından kaynaklanıyordu; manevi huzursuzluğunun bir sonucuydu; birinin yüzüne bakmak ve onunla bir şeylerden söz etmek gereğini duyuyordu. Ateşi var gibiydi ya da en azından olağan bir durumu yoktu.

Rogojin'in konuşmasını soluk bile almaktan çekinir gibi dinliyordu memur kılıklı adam ve her sözcüğü inceden inceye ölçüp biçerken bir yerlerde sanki bir elmas arıyordu.

"Evet, onu kızdırdım sanıyorum ama hakkım da yok değildi hani," dedi Rogojin. "Beni asıl sinirlendiren kardeşim oldu. Annem hakkında bir şey diyemem. Yaşlı bir kadın. Ermiş öyküleri okur, yaşlı dostlarıyla sohbet eder ve kardeşim ne derse onu kabul eder. Neden zamanında bana haber vermedi sanki? Neden? O sıralar, ateşler içinde kendimi bilmeden yatıyordum, bu doğru ancak telgraf, otuz yıldır dul olan halama gelmiş. Sabahtan akşama, tüm zamanını kimi kutsal delilerle geçirir. Rahibe değil ama daha da beter. Telgraftan korkmuş ve karakola götürmüş açmadan. Bildiğim kadarıyla telgraf hâlâ orada. Konyef oldu imdadıma koşan, Vasiliy Vasilyeviç... bir dostum. Her şeyin tam ayrıntılı haberini verdi. Gece, babamın tabutundaki örtünün püsküllerinin hepsini kesmiş kardeşim olacak o densiz. Hepsi de som altındanmış. 'Ziyan etmek günahtır,' diye düşünmüş. Bir servet sayılır. Bu davranışı yüzünden onu Sibirya'ya sürdürürdüm ya, Tanrı cezalandırsın onu… Bir anlamda, kutsal inançların çiğnenmesidir bu." Birden memur kılıklı adama döndü Rogojin, "Hey, korkuluk!" dedi. "Kutsal inançların çiğnenmesidir diyorum, sen ne dersin? Yasalar önünde elbette..."

Bunu hemen doğrulamıştı memur kılıklı adam:

"Evet... Evet... Kutsal inançların çiğnenmesidir bu yasal olarak."

"Bu yüzden Sibirya'ya sürerler insanı, öyle değil mi?"

"Hiç kuşkusuz efendim. Sibirya'ya, doğruca Sibirya'ya!"

Yeniden anlatmaya başladı Rogojin:

"Hâlâ benim hasta olduğumu sanıyorlar. Tek söz bile söylemeden kaçtım evden. Hastaydım ama atladım trene yine de. Şimdi de buradayım işte. Ben geldim, aç kapıları sevgili kardeşim Simyon Simyoniç! Benimle ilgili olarak yığınla masal anlatırdı babama. Biliyorum ama babamın desteğini hiçbir zaman yitirmedim Nastasya

Filipovna sayesinde. Doğrusu ya... yine de başımı derde soktum sayılır gerçekten...”

“Nastasya Filipovna sayesinde mi?” diye sordu memur kılıklı adam bir şeye çok şaşırmış gibi.

“Ah! doğru ya… siz hiçbir şey bilmiyorsunuz bu konuda. Bakın, işte bu çok güzel!” Rogojin bağırmıştı âdeta.

Bir yengi çığlığı vardı memur kılıklının sesinde.

“Bilmez olur muyum hiç!..”

“Demek biliyorsunuz, öyle mi? Fakat yüzlerce Nastasya Filipovna var. Ne yapışkan adamsın sen!..” Rogojin yine prense döndü. “Böyle yapışkan insanlar da nerede olsa beni bulur!” dedi.

“Belki de biliyorum efendim,” dedi memur kılıklı coşkuyla başını sallarken. “Biliyorum belki de... Her şeyi bilir Lebedef. Beni azarlamaktan zevk alıyorsunuz efendim. Ama ya bildiğimi kanıtlarsam?... Hani şu, babanızdan sopa yemenize neden olan Nastasya Filipovna değil mi? Soyadı Baraşkova değil mi? Soylu bir kadın... Prenses gibi bir şey sanıyorum. Afanasi İvanoviç Totskiy adında biriyle ilişkide. Bir tek onunla elbette. Toprak sahibi, çok varsıl biri. Her türden şirketin müdürü gibi... General Yepançin’in yakın dostu.”

“Oo-o-o!” diye sonunda bağırdı Rogojin; gerçekten de etkilenmiş gibiydi. “Demek ki sen böyle birisin... Bu adam bunları gerçekten de biliyor yahu!..”

“Ben her şeyi bilirim. Lebedef her şeyi bilir. Lihaçef Aleksaşkof’la dolaştım iki ay; babasının ölümünden sonra hem de. Her şeyi bilirim. Girdisini çıktısını bilirim her şeyin. Öyle bir şekle girmişti ki durum, Lebedef’siz yapamıyordu artık. Sanıyorum, borç yüzünden hapiste şu anda. Fakat onu tutuklamalarından önce, Armans’ı, Koraliy’i, Prenses Patskaya’yı, Nastasya Filipovna’yı tanımak fırsatını bulabilmiştim. Sanırım, bilmediğim bir şey de kalmadı efendim.”

Soluk dudakları titreyerek adama öfkeyle baktı Rogojin.

“Nastasya Filipovna ha?” dedi. “Lihaçef ile o...”

“Hiçbir şey yoktu aralarında... Hiçbir şey efendim... Kesinlikle biliyorum.” Kendini hemen toparlamış ve hızlı hızlı konuşuyordu memur kılıklı adam. “Demek istiyorum ki aşk ya da para yönünden istediğini elde edemezdi Lihaçef. Hayır efendim. Armans’la olduğu gibi değildi. Söz konusu olan sadece Totskiy’di. Varsa yoksa Totskiy’di... Balşoy’daki ya da Fransız Tiyatrosu’ndaki locasında olur-

du akşamları Nastasya Filipovna; birbirlerine, onunla ilgili türlü öyküler anlatırlardı genç subaylar ama hiçbir şey kanıtlayamazlardı kuşkusuz. 'Şuradaki hanımı görüyor musun? İşte o, ünlü Nastasya Filipovna'dır,' demekten öteye de gitmezdi tüm konuşmaları. Gerisi boş. Söyleyecek hiçbir şey yoktu ki."

Üzgün bir tavırla kaşlarını çatarak doğruladı Rogojin:

"Evet... aynen öyleydi. Zalyojef de o zaman bana aynı şeyi söylemişti. Biliyor musunuz prens, sırtımda babamın eski, üç yıllık paltosu olduğu hâlde tam Nevskiy Caddesi'nden geçiyordum. Nastasya bir mağazadan çıktı, arabasına bindi. İşte o anda yıldırım çarpmışa döndüm... hemen oracıkta. Zalyojef'e rastladım sonra da. O, hiç benzemez bana. Bir gözünde monokl ile berber çırağı gibi dolaşır durur. Oysa biz katran çizmelerle dolaşır ve yemek olarak da suyu bol bir lahana çorbası içerdik babamın evinde. Bana hemen, 'Sana yaramaz bu hanım,' dedi. 'O bir prensestir. Adı, Nastasya Filipovna. Soyadı Baraşkova. Totskiy'le yaşıyor ama ondan nasıl kurtulacağını bilemiyor adamcağız. Adam, elli beş yaşında çünkü; kentteki güzellerden biriyle evlenmek istiyor. Bu akşam Nastasya Filipovna'yı görebilirsin. Balşoy'da balede... Özel bir locası var onun,' dedi. Elbette ki benim için kolay değildi baleye gitmek. Babamın kulağına bir gitse, hemen temizleyiverirdi beni. Kesin öldürürdü. Bir saatçik de olsa, gidip Nastasya Filipovna'yı görmeyi başardım yine de. Gözümü hiç kırpmadım o gece. Babam bana, iki tane %5'lik hükümet bonosu verdi ertesi gün, 'Bunları sat da gel,' dedi. 'Sonra da 7500 rubleyi Andreyef'in yazıhanesine götür. Artanı da bana getir. Yolda oyalanma sakın... Hemen getir parayı, seni bekleyeceğim,' dedi. Bonoları satıp parayı aldım ama Andreyef'in yazıhanesinin semtine bile uğramadım. Doğruca İngiliz Mağazası'na gittim ve her birinde fındık büyüklüğünde birer elmas bulunan bir çift küpe aldım o parayla. Bana, yanımdaki paradan 400 ruble daha fazlasına mal oldu. Ancak adımı söyleyince güvenip küpeleri verdiler bana. Küpeleri aldığım gibi Zalyojef'e gittim doğruca. Ona ne yaptığımı anlattım. 'Haydi bakalım, Nastasya Filipovna'ya gidiyoruz!' dedim. Yola çıktık. Oraya nasıl gittiğimizi bilmiyorum. Yolda bir şey göremedim, sonrasında da bir şey anımsamıyorum. Dosdoğru onun salonuna girdik. Kendi karşıladı bizi. Kim olduğumu söylememiştim o zaman. Zalyojef, "Dünkü karşılaşmanızın bir anısı olarak bunu, Parf-

yon Rogojin'den kabul eder misiniz?" dedi. Nastasya paketi açtı, küpelere bir baktı ve gülümsedi. "Dostunuz Rogojin'e bu nazik davranışı için benim adıma teşekkür eder misiniz?" dedi, ikimizi de selamladı ve çıkıp gitti. Hey ulu Tanrı'm, hemen oracıkta ne diye ölüp gitmedim sanki? Oraya giderken o evden, nasıl olsa canlı çıkamayacağımı düşünüyordum çünkü. Fakat beni asıl kızdıran şey, o Zalyojef denen domuzun tüm ilgiyi kendi üzerine çekmesiydi... Kısa boyluyum ve serseriler türünden giyinirim. Orada öylece durup gözlerimi prensese dikmiş, ağzım açık seyrettim. Öyle utanıyordum ki! Diğeri ise vitrin mankeni gibi giyinmişti. Saçlarına yağ sürüp dalga dalga kıvırmış, yanakları pembe, boynunda damalı bir boyunbağı... Her şeyi düşünmüştü Allah'ın cezası herif. Eminim, kadın onu ben sandı; beni de onun uşağı. Dönerken, 'Bana bak,' dedim. 'Aklına tuhaf şeyler getirme sakın, karışmam sonra!' Güldü. 'Asıl bilmek istediğim şey, Simyon Parfyonoviç,' dedi. 'Babanıza ne söyleyeceksiniz şimdi?' Doğruyu söylemek gerekirse, eve gideceğime kendimi suya atmayı daha uygun buluyordum. Sonra düşündüm. 'Hepsi aynı şey!' dedim ve bir ölüm mahkûmu gibi eve gittim.

"Vah, vah!" dedi memur kılıklı adam suratını buruşturarak. Sonra içini çekti, prense döndü.

"Biliyor musunuz efendim, nur içinde yatsın ama babası, değil on bin ruble, on ruble için bile insanın yaşamını cehenneme çevirirdi," dedi.

"Hem de ne cehennem!" diye doğruladı onu Rogojin. "Ama siz bunu nereden bileceksiniz ki?.." Prens'e döndü. "Babam, hemen her şeyi öğrenmek istedi kuşkusuz. Kime rastladıysa tüm öyküyü anlatmış Zalyojef. Babam beni yukarı kata çıkardı. Bir odaya sokup kapıyı kilitledi, sonra da bastonuyla bir saate yakın iyice dövdü. 'Bu sadece giriş daha! Sonra gelip bir de iyi akşamlar dileyeceğim,' dedi. Sonra da ne yaptı dersiniz? İhtiyar, doğruca Nastasya Filipovna'nın evine gitmiş! Yerlere kadar eğilip ağlayarak ona durumu anlatmış. Kadın da kutuyu getirip onun yüzüne fırlatmış sonunda. 'Alın küpelerinizi! Parfyon bunları bu kadar tehlikeye göğüs gererek elde ettiği için, on kat daha değerliler benim nazarımda. Parfyon Simyonoviç'e selamlarımı iletin, teşekkür ettiğimi söyleyin,' demiş. Ben de bu arada, annemin aracılığıyla Sereşkiy Protuşkin'den 20 ruble borç alıp trene bindiğim gibi Pskof'a geldim, orada da ateşlenip yat-

tım. Duadan başka bir şey bilmiyorlardı halalarım. Ben de meyhane meyhane dolaşıp elimde avucumda ne kadar para varsa hepsini içkiye yatırdım. Sonra da bütün gece sızıp kaldım sokaklarda. Sabahleyin ateşim çok yükseldi. Köpekler beni hiç rahat bırakmadılar geceleyin. Kendime nasıl geldiğimi hiç bilmiyorum...”

“Ah… ah!” dedi memur kılıklı adam ellerini ovuşturarak. “Hiç kuşku yok, Nastasya Filipovna başka bir hava tutturacaktır şimdi. Küpelerin ne önemi var, değil mi efendim? Ona bu küpelerden çok daha değerli şeyler alabiliriz artık.”

Öfkeyle onun kolunu tuttu Rogojin.

“Nastasya Filipovna ile ilgili tek sözcük daha söylediğini duyarsam,” dedi. “Lihaçof’la dostluğuna aldırmadan, ezerim seni!”

“Eğer beni ezerseniz, benden hiç kurtulamazsınız. Ezmekle, mührünüzü de basmış olursunuz bana... Böylece de hep sizin olarak kalırım... Neyse, geldik...”

Tren istasyona giriyordu gerçekten de. Rogojin, Pskof’tan gizlice ayrıldığını söylemişti ama pek çok kişi onu bekliyordu. Seslenip şapkalarını sallıyorlardı ona.

“Eyvah! Zalyojef de burada!..” diye mırıldandı Rogojin. Muzaffer ve biraz da alaycı bir gülümsemeyle bakıyordu onlara. Prense döndü birden, “Prens...” dedi. “Kanımın size neden ısındığını bilmiyorum. Belki de böyle bir durumda karşılaştığımız içindir. Ama bununla da aynı zamanda karşılaştım,” diyerek eliyle Lebedef’i gösterdi. “Kanım hiç kaynamadı ona. Beni görmeye gelin, kürk giydiririm, güzel bir elbise yaptırırım, beyaz yelekli falan... Yahut da nasıl isterseniz öyle... Parayla doldururum ceplerinizi... Sonra da gidip... Nastasya Filipovna’yı görürüz. Ne dersiniz?”

Hemen, etkili bir tavırla atıldı Lebedef:

“Ne diyorsa onu yapın Prens Lev Nikolayeviç,” dedi. “Hiç de akıllılık olmaz böyle bir fırsatı kaçırmak.”

Prens, ayağa kalkarak kibar bir şekilde elini Rogojin’e uzatmıştı.

“Sizi görmeye büyük bir zevkle gelirim,” dedi. “Çok teşekkür ederim, benden hoşlandınız. Ayarlayabilirsem, bugün gelirim belki de. Açıkça söylemek gerekirse, ben de sizden çok hoşlandım çünkü hele o elmaslı küpeleri anlatırken. Evet, dehşet asık suratlısınız ama daha önceden kanım ısınmıştı size. Elbise ve kürk için söyledikleri-

niz için de teşekkür ederim! İşin doğrusu, onlara gereksinim duyacağım. Şu anda, üstümde hiç para yok sayılır."

"Paranız da olacak, her şeyiniz de... Bu gece. Siz hele bir gelin..."

"Olacak... Olacak!" deyip duruyordu memur kılıklı adam da. "Paranız da olacak akşam olmadan, daha güneş batmadan."

"Peki, kadınlardan hoşlanır mısınız prens? Zaman varken söyleyin bunu."

"Ben mi? Ha... ha… hayır... Belki bilmiyorsunuz ama çocukluğumdan beri hasta olduğum için... kadınlarla ilgili... fazla bir şey bilmiyorum."

"Budalanın birisiniz, öyleyse... prens!" diye bağırdı Rogojin. "Tanrı sizi bağışlasın..."

"Tanrı sizi bağışlasın..." dedi memur kılıklı adam da.

"Sen de benimle gel bakalım pis kâtip parçası!" dedi Rogojin Lebedef'e dönerek, sonra da vagondan indiler hep birlikte.

Sonunda istediğini elde etmişti Lebedef. Az sonra da Voznesenskam Caddesi yönünde gözden kayboldu kalabalık. Liteyna Caddesi'ne doğru yönelmişti prens. Hava nemli ve yerler ıslaktı. Üç kilometrelik bir yolu vardı gideceği yere kadar. Bunun üzerine bir arabaya binmeye karar verdi.

II

General Yepançin, Değişim Kilisesi'ne giden Liteyna Caddesi'nde, kendi evinde oturuyordu. Altıda beşi kirada olan bu "kusursuz" evin yanı sıra, yine generalin kendisine çok büyük gelir getiren çok büyük bir evi daha vardı Sadovaya Caddesi'nde. Bu iki evden başka, ayrıca Petersburg'dan birkaç kilometre uzakta, son derece verimli toprakları, P. bölgesinde de bir tür fabrikası vardı. Herkesin bildiği gibi, hükümet tekelinde kimi oyunlar çevirmişti yıllar önce. Bazı güçlü şirketlerde ortak olarak oldukça büyük bir nüfuzu vardı artık. Çok varsıl bir adam olarak tanınmıştı; son derece hareketli bir iş yaşamı sürdürür, toplum içindeki yakın ilişkileriyle de tanınırdı. Kendini vazgeçilmez bir kimse olarak kabul ettirmişti kimilerine ve bu arada, görevli bulunduğu bakanlığa da. İvan Fidoroviç Yepançin'in hiçbir eğitim görmediği, orduda bir erin oğlu olduğu da yine

herkesin bildiği bir başka gerçekti. Kuşkusuz, bir başarı sayılırdı son durumu ama akıllı bir adam olmasına karşın, bazı ufak tefek, hoş görülür türden kusurları da vardı elbette. Dolaylı da olsa, kimi konulara değinilmesinden hiç hoşlanmazdı. Zeki bir adam olduğu su götürmez bir gerçekti. Örneğin, geride kalmasının daha akıllıca olduğuna inandığı bir durumda hiçbir zaman öne çıkmazdı. Birçoğu, bu alçakgönüllülüğü için ona daha da bir değer veriyordu; yerini bilen bir adamdı ne de olsa. Oysa karakter tahlilini iyi yaptığını sanan kimileri, yerini bu denli iyi bilen İvan Fidoroviç'in yüreğinden ve aklından neler geçtiğini bir bilebilselerdi! Yaşam üzerine yeterli bilgisi ve bazı önemli yetenekleri olmasına karşın, kendininkinden çok, başkalarının düşüncelerini yansıtan biri olarak görünmekten hoşlanıyor, "yapışkan değil ama sadık" biri, safkan ve üstelik de sıcak kanlı bir Rus izlenimi bırakıyordu. Bu konuda oldukça eğlenceli öykülere karışmıştı ama o durumların en gülüncünde bile ümidini ve yürekliliğini hiç yitirmemişti. Kâğıt oyunlarında bile şanslıydı üstelik. Bu düşkünlüğünü saklamak için de yüksek paralara oynardı bile bile; bunu da herkesin gözü önüne -bir temsil verircesine- sergiler, birçok fırsatta bundan yararlanırdı. Her türden dostları vardı, hepsi de "varsıl" kimselerdi elbette. Yaşam, yapılacak birçok işle doluydu; onun ise bol bol zamanı vardı ve tüm istekleri de zamanla gerçekleşecekti. Bir de olgunluk çağındaydı daha; 56 yaşında. Bir erkeğin yaşamında en verimli çağdı bu yaş; "gerçek" yaşamın asıl başlangıcını belirlerdi. Mükemmel sağlığı, düzgün yüzü, sağlam ama sararmış dişleri, tıknaz ve sağlam yapısı, sabahları bakanlıktaki düşünceli tavrı, akşamları ise oyun masasındaki ya da kontun evindeki keyifli durumu... her şey ama her şey, hem o günkü hem de gelecekteki başarısını belirler ve ilerleyeceği yollara güller serperdi.

Oldukça bereketli bir ailenin başındaydı general. Hiç kuşkusuz, yolu güllerle kaplı değildi burada ama ailesi, en iyimser ümitlerinin, başlıca amaçlarının uzun süredir kesinlikle ve tutkuyla yoğunlaştığı bir ortamdı yine de. Gerçekten de bir babanın amaçlarından daha önemli ve daha kutsal ne olabilirdi ki? İnsan, ailesine sarılıp onlardan destek ummuyorsa, başka neye güvenebilirdi ki? Generalin ailesi, karısıyla üç yetişkin kızından oluşuyordu. Oldukça uzun bir süredir evliydi general. Daha teğmenken kendi yaşına yakın ve ne eğitimi ne de güzelliği olan fakat kendisine 50 kölelik bir çeyiz ge-

tirip onun servetinin temelini atan -burası kesinlikle gerçekti- bir kızla evlenmişti. Sonraları, bu erken evliliğinden hiç yakınmadı ve hiçbir zaman bundan gençlik toyluğunun beceriksiz bir aşk serüveniymiş gibi de söz etmedi general. Karısına karşı son derece saygılı davranıyordu. Kimi zaman ondan öylesine çekinirdi ki bu davranışına bakarak karısını çok sevdiğini söyleyenler bile çıkardı. Soyca, Mışkinlerden bir prensesti generalin karısı. Çok eski fakat hiç de parlak olmayan bir aileden gelmekten büyük bir kıvanç duyardı. Çok masraflı olmayan bir arabulucu, genç prensesin evlilik sorunuyla ilgilenmeyi üstlenmiş, kapıyı hemen genç subaya açarak onu içeri itivermişti. Genç subayın itilmeye hiç gereksinimi yoktu aslında. Delikanlının bir bakışı yetmiş, emeklerinin boşa gitmeyeceğini anlayıvermişti. Karı koca, evlilik yaşamlarını mutlu geçirdiler çoklukla. Generalin karısı, daha çok genç bir kadınken, prenses olarak doğmuş bulunduğu ve ailesinin son bireyi olduğu için, belki de kişisel nitelikleri yüzünden kendisiyle ilgilenebilecek etkili hanımlarla tanışmayı başarabilmişti. Daha sonra, kocasının serveti artıp da bakanlık katında yüksek bir yer kazandığında genç kadın, bu soylu ve züppe yörede iyiden iyiye rahat davranır olmuştu artık.

Generalin kızları şu son yıllarda -Aleksandra, Adelaida, Aglaya- yetişkin birer kız olmuşlardı artık. Onların birer Yepançina oldukları gerçekti ama anneleri tarafından soylu bir prens ailesinden geliyorlardı. Çeyizleri de oldukça yüklüydü; zamanla çok yüksek bir makama geçebilecek bir babaları vardı; asıl önemlisi, her üçü de dehşet derece güzel kızlardı... hele en büyükleri, 25 yaşındaki Aleksandra. İkincisi 23 yaşında, en küçükleri Aglaya ise 20 yaşındaydı daha. En küçükleri gerçekten de çok güzel bir kızdı, yüksek tabakada dikkatleri üzerine çekmeye başlamıştı bile. İş bu kadarla da bitmiyordu kuşkusuz. Her üçü de eğitimleri, zekâları ve yetenekleriyle de dikkati çekiyorlardı. Birbirlerini çok sevdikleri, hep birbirlerini savunmaya hazır oldukları açıktı; iki ablanın, ailenin gözbebeği olan en küçükleri için, hatırı sayılır kimi özverilerde bulundukları bile söyleniyordu. Toplum içinde gösteriş yapmayı hiç sevmedikleri için, biraz abartılı alçakgönüllü davranıyorlardı. Kimse atak ve kendini beğenmiş olmakla suçlayamazdı onları. Yine de onların kibirli olduklarının, kendi değerlerini bildiklerinin farkındaydı herkes. En büyükleri bir müzisyendi. Ortanca, oldukça ilginç bir ressamdı; ne

var ki kimse bunu yıllarca fark etmemiş ancak yakın zamanlarda durum ortaya çıkmıştı; bu da sırf bir rastlantı sonucu olmuştu. Kısacası herkes hep iyi şeyler söylüyordu onlar için. Kuşkusuz, onları çekemeyenler de vardı. Bunlar, onların okudukları kitapların sayısından dehşetle söz ediyorlardı. Genç kızların evlenme yönünden acele ettikleri yoktu. Belli bir toplumsal yöreden olmalarına karşın, bunu pek de önemsemiyorlardı. Herkes babalarının yaşama karşı tutumunu, yaradılışını, amaçlarını ve tutkularını bildiği için, onların bu davranışı daha bir dikkati çekiyordu.

***

Prens Mışkin, generalin kapısındaki zili çaldığında, saat on bire geliyordu. İkinci katta oturuyordu general; dairesi, durumuyla uygun olmasına karşın, hayli gösterişsiz döşenmişti. Üniformalı bir uşak açtı kapıyı. Prens, kendisini ve ufacık çantasını kuşkuyla süzen bu adama kim olduğunu, neden geldiğini uzun uzun açıklamak zorunda kaldı. Kendinin gerçekten Prens Mışkin olduğunu, generali çok acele bir iş için görmesi gerektiğini birkaç kez yineledikten sonra, şaşkın uşak onu küçük bir sofaya aldı. Generalin çalışma odasına bitişik bir bekleme odasına geçiliyordu buradan. Adam onu, her sabah bekleme odasında görevli olan ve gelenleri generale haber veren bir başka uşağa teslim etti. Bu ikincisi 40 yaşın üstünde biriydi. Sırtında frak vardı, çok meşgul görünüyordu. Generalin özel uşağıydı; kendi önemini kavramış olmak ona yüksekten bakma hakkını veriyordu bu yüzden de.

"Bavulunuzu burada bırakıp biraz bekleyiniz lütfen efendim," dedi.

Hiç acele etmeden, önemli bir tavırla sandalyesine oturdu, elinde bavuluyla yanındaki bir sandalyede oturan prense şaşkın şaşkın baktı.

"İzin verirseniz, burada sizinle birlikte oturmak istiyorum," dedi prens. "Öbür odada tek başıma ne yapacağım ki!"

"Özür dilerim efendim, burada benimle kalamazsınız çünkü... ziyaretçisiniz... yani konuksunuz. Generalin kendisini mi görmek istiyorsunuz?"

Uşak, kuşkusuz, generalin böyle bir konuğu kabul edebileceği

düşüncesine bir türlü kendini alıştıramadığından olacak, yeniden soruyordu.

"Evet... Bir işim var da…" diye söze başlamıştı prens ama uşak onun konuşmasını kesti.

"İşinizin ne olduğunu sormuyorum size efendim. Görevim, sizi içeriye bildirmektir sadece. Özür dilerim efendim, kâtibin izni olmadan sizi generale haber veremem."

Adamın kuşkulu tavrı giderek artıyordu. Her gün gelenlere pek benzemiyordu prens. General, her gün belirli saatlerde, hemen her türden insanla görüşürdü; uşak da buna alışkındı. Öyleyken yine de bir hayli kuşkulanmıştı. Prensin görüşmek istediğini generale bildirmeden önce, kâtibin onayını alması gerektiğini düşünüyordu.

"Gerçekten... Avrupa'dan mı geliyorsunuz efendim?" dedi elinde olmadan. Sonra şaşırıp birden sustu çünkü aslında, "Gerçekten Prens Mışkin misiniz?" diye sormak istemiş olacaktı besbelli.

"Evet. Trenden şimdi indim. Sanırım asıl sormak istediğiniz, gerçekten Prens Mışkin olup olmadığımdı ama kibarlığınızdan soramadınız..."

Adam büsbütün şaşırmıştı.

"Şey..." diye mırıldandı.

"Yalan söylemediğime yemin ederim. Hem bundan sorumlu da siz değilsiniz. Kıyafetime ve elimdeki bu küçük çantaya gelince, şaşılacak bir şey yok çünkü şu aralar durumum pek iyi değil..."

"Şey... üzüldüğüm konu bu değil efendim. Görevim sizin ziyaretinizi bildirmektir. Kâtip sizinle görüşecek, izin de verecektir umarım!.. yeter ki şey efendim... asıl sorun şurada... yeter ki generalden para istemeye gelmiş olmayasınız. Böyle bir şey yok, değil mi efendim?"

"Yok canım! Ne ilgisi var! Hiç endişelenmeyin. Benim generalle işim çok başka bir konuda."

"Çok özür dilerim efendim. Durumunuzu görünce sordum bunu. Kâtibi bekler misiniz lütfen? General, albayla görüşüyor şu anda. Kâtip birazdan gelir..."

"Mademki bir süre bekleyeceğim, nerede sigara içebileceğimi söyler misiniz bana lütfen?.. Pipom, tütünüm var."

"Sigara mı efendim?" Uşak bu soruyu, kulaklarına inanamıyormuş gibi şaşkın ve öfkeyle sormuştu. "Sigara mı içeceksiniz efendim?

Hayır efendim, burada sigara içemezsiniz. Aman efendim, bunu söylemeye bile utanmalı insan. Hey ulu Tanrı'm, ne tuhaf bir iş bu!.."

"Hayır!.. elbette bu odada değil. Burada sigara içemeyeceğimin farkındayım. Bana gidebileceğim bir yer gösterin. Tütün tiryakisiyim, üç saattir de piposuz içmedim. Yine de siz bilirsiniz. Biliyor musunuz, bir söz vardır: İnsan zamana ve zemine uymalı, derler."

Uşak, elinde olmaksızın mırıldandı:

"Sizin gibi birini nasıl olur da generale haber verebilirim! Bir kere, burada oturmamanız gerekir. Sizin yeriniz bekleme salonudur çünkü konuk sayılırsınız. Bundan beni sorumlu tutarlar sonra. Burada kalmaya gelmediniz, değil mi efendim?"

"Hayır. Sanmıyorum... Önerseler bile kalmamalıyım. Generalle tanışmak için geldim sadece, hepsi bu kadar."

"Generalle tanışmaya mı dediniz efendim?" Uşak bunu şaşkın şaşkın, daha da artan bir kuşkuyla sormuştu. "Öyleyse neden bir iş için geldiğinizi söylediniz? Önce..."

"Hayır, pek de iş sayılmaz elbette. Bir işim var ama sadece tavsiye istemekten ibaret. Buraya aslında kendimi tanıtmaya geldim. Çünkü ben Prens Mışkin'im; Lizaveta Prokofyevna da bir Prenses Mışkin'dir... en sonuncusu... Benimle Lizaveta Prokofyevna'dan başka Mışkin yoktur."

"Akraba falan değilsiniz ya efendim?" diye sordu uşak, korkulu denebilecek bir irkilmeyle.

"Şey... tam da öyle değil elbette ama... düşünürsek, besbelli ki akraba olmamız gerek. Fakat öyle uzak akrabayız ki sözünü etmeye bile değmez. Avrupa'dan Lizaveta Prokofyevna'ya mektup yazdım, karşılık vermedi. Döndüğümde kendisini aramamın doğru olacağını düşündüm yine de. İçinizdeki kuşkuları gidermek için söylüyorum bütün bunları size. Hâlâ kuşkulu ve üzüntülü olduğunuz belli çünkü sadece Prens Mışkin olarak bildirin beni; neden geldiğim de kendiliğinden açıklanır böylece. Beni kabul ederlerse sorun yok. Etmezlerse... Belki de daha iyi olur böylesi. Yine de beni kabul etmeyeceklerini sanmıyorum. Lizaveta Prokofyevna, kuşkusuz, ailesinin son ve tek temsilcisini görmek isteyecektir. Edindiğim bilgiye göre, soyu konusunda oldukça duyarlıymış..."

Prensin bu sözlerinin içten ve olağan görünmesine karşın, o andaki durumu da bu olağanlığı oranında saçma görünüyordu. Dene-

yimli uşak, soylu biriyle benzeri arasında kusursuz olarak uygun düşen şeyin, bir konukla bir uşak arasında hiç de uygun olmadığını sezinliyordu. Uşaklar, efendilerinin sandığından da akıllı oldukları için, bu konuda şu iki ayrı açıklamayı olası gördü uşak: Prens ya dolandırıcıydı ve generalden para istemeye gelmişti ya da budalanın tekiydi, kendine karşı bir saygı endişesi bile yoktu. Şundan ki soylu olduğunu bilen akıllı bir prens, sofada oturup da bir uşakla özel işlerini tartışmazdı. Yalnız, her iki durumda da uşağı suçlu bulmayacaklar mıydı? Uşak, bu düşünceyle elinden geldiğince ısrarlı bir tavırla konuştu:

"Bence efendim," dedi. "Gerçekten sizin bekleme odasında oturmanız gerek."

"Nedenmiş o?" diye sordu prens neşeli bir gülüşle. "Orada bekleseydim, bütün bunları sana açıklayamazdım, öyle değil mi? Sen de hâlâ, benim üstüme başıma ve elimdeki çantaya bakıp üzülecektin. Şimdi belki de kâtibi beklememize gerek yok... Gider, benim geldiğimi sen bildirirsin."

"Özür dilerim efendim, kâtibin izni olmadıkça sizin gibi bir ziyaretçiyi haber veremem. Kaldı ki general de bu sabah bana albay içerideyken kendisinin rahatsız edilmemesi için kesin emir verdi. Sadece Gavrila Ardaliyoniç haber vermeden girebiliyor..."

"Memur kılıklı olan mı?"

"Gavrila Ardaliyoniç mi? Hayır efendim. Şirketin görevlisidir kendisi. Çantanızı hiç olmazsa şuraya koyar mısınız efendim?"

"Çok teşekkür ederim! İzin verirsen koyayım. Ben de öyle yapmayı düşünüyordum. Pelerinimi de çıkarabilir miyim?"

"Elbette efendim. Generalin odasına sırtınızda pelerinle girmezsiniz, değil mi ya?"

Prens ayağa kalktı, aceleyle pelerinini çıkardı; biraz ince olmasına karşın, oldukça düzgün ve iyi dikilmiş bir ceketle kaldı. Yeleğinden çelik bir saat kösteği sarkıyordu. Kösteğin ucunda gümüş bir Cenevre saati vardı. Prens, budalanın teki olmasına karşın -uşak buna kesinlikle inanmıştı bir kez- generalin özel uşağının bir konukla sohbet etmesi pek de uygun bir şey değildi. Yine de nedenini bilmeden, bu kendine güveni olan kişiden, bu genç prensten çok hoşlanmıştı uşak. Ne var ki başka bir açıdan bakıldığında da insanda çok büyük bir öfke uyandırıyordu prens.

"Konukları ne zaman kabul ediyor Lizaveta Prokofyevna?" diye sordu prens yeniden otururken.

"Bunun benimle bir ilgisi yok efendim. Kendilerini görmeye gelenlerin kimliklerine göre, farklı zamanlarda görüşürler onlarla. Terzisi saat on birde gelir. Gavrila Ardaliyoniç herkesten önce kabul edilir. Hanımefendi, kendileriyle öğle yemeğinde bile görüşürler."

"Burada odalarınız Avrupa'dakilerden daha sıcak," dedi prens.

"Yalnız, orada hava biraz daha yumuşaktır. Onların yaşayış biçimine alışkın olmayan bir Rus, kışın o evlerde yaşayamaz."

"Odalarını ısıtmıyorlar mı?"

"Isıtıyorlar ama evleri başka biçim yapılmış... sobaları, pencereleri farklı."

"Öyle mi efendim?.. Uzun süre mi kaldınız Avrupa'da efendim?"

"Dört yıl. Ama bu süre içinde hemen hemen aynı yerde kaldım... bir köyde."

"Burada her şey size tuhaf görünür öyleyse efendim."

"Evet. Doğru. Biliyor musunuz, Rusçamı unutmadığıma çok şaşıyorum. Şurada, şu anda sizinle konuşuyorum ya, hiç de fena konuşmadığım geçiyor aklımdan. Belki de bu yüzden çok konuşuyorum. Dünden beri, sürekli Rusça konuşmak istiyordum."

"Öyle mi?.. Daha önceleri Petersburg'da bulundunuz mu efendim?"

Ne denli uğraşırsa uğraşsın, kibar ve düzeyli bir sohbetten ayrılamıyordu adamcağız.

"Petersburg'da mı? Hayır, hemen hemen hiç... Sadece geçtim oradan. Hiç haberim yok neler olup bittiğinden. Şimdi de öyle çok yeni şeyler olup bittiğini söylediler ki! Bilmeyenin her şeyi baştan öğrenmesi gerekecek. Burada herkes, yeni ceza mahkemelerinden söz ediyor."

"Evet, mahkemeler... Doğru efendim, yeni mahkemeler... Mahkeme işte. Peki, yabancı ülkelerde mahkemeler nasıl efendim? Onların yasaları bizimkilerden çok mu farklı, cezalar daha mı hafif?"

"Bilmem. Bizimkiler için de çok iyi şeyler duydum. Sonra, bizde idam cezası da yok..."

"Onlar suçluları idam mı ediyorlar?"

"Evet, idam ediyorlar. Fransa'da Lyon'da gördüm. Dr. Schneider beni oraya götürmüştü."

"Suçluları asıyorlar mı orada?"

"Hayır. Fransa'da suçluların kafalarını kesiyorlar."

"Gerçekten mi efendim?.. Bağırmıyorlar mı?"

"Yok canım! Bir an bile sürmüyor. Adamı yatırıyorlar, sonra kocaman bir bıçak, bir mekanizmadan kurtulup düşüyor; bu alete giyotin diyorlar. Bıçak büyük bir hızla düşüyor o anda. Bir saniye bile sürmeden kafa kesilip kopuyor. Bu işe hazırlama çok korkunç asıl. Ölüm kararını okuduktan sonra, mahkûmu idama hazırlıyorlar. Ellerini, kollarını bağlıyorlar... Sonra da giyotinin bulunduğu yüksek yere çıkarıyorlar. Asıl korkunç olan da bu zaten. Herkes mahkûmun yöresine toplanıyor, kadınlar bile... Oysa kadınların bakmasını istemiyorlar elbette."

"Bu onları ilgilendirmez ki."

"Elbette, elbette ilgilendirmez. Öyle korkunç bir şey ki! Benim seyrettiğim mahkûm, orta yaşlı, zeki bakışlı, korkusuz ve güçlü bir adamdı. Adı da Legros'ydu. İster inan ister inanma, darağacına çıkınca ağladı. Yüzü kâğıt gibi bembeyazdı. Böyle bir şey nasıl olabilir, değil mi? Korkunç bir şey! İnsanın korkudan ağladığı duyulmuş şey mi? Yetişkin bir insanın -çocuk değil elbette- korkudan ağlayabileceğini hiç düşünemezdim. Daha önce hiç ağlamamış bir insan, 45 yaşında bir erkek. Böyle bir insanın ruhunda o sırada neler olup bitiyor dersin? Çektiği acıyı bir düşün! Hakarettir bu ruh denen şeye. Kutsal kitapta 'Öldürmeyeceksin!' yazıyor. Başkasını öldürdü diye bizim de onu öldürmemiz demek değil midir bu? Hayır, hayır, yanlış bir iş bu. Bu sahneyi göreli bir ay oldu, hâlâ gözlerimin önünden gitmiyor. Altı yedi kez rüyama girdi."

Prens konuştukça heyecanlanıyor, hareketleniyordu. Sakin sakin konuşmasına karşın, hafif bir pembelik kaplamıştı soluk yüzünü. Uşak, gözlerini ondan ayıramıyor, yakınlık duyar bir ilgiyle seyrediyordu onu. O da hiç kuşkusuz, yargılama gücü olan, düşsel nitelikli bir insandı.

"Kafa uçtuğunda, pek acı duyulmaması iyi bir şey efendim," dedi.

Prens bağırdı sanki:

"Biliyor musun, şimdi bu söylediğin şey, yığınla insanın da düşündüğü bir şey. Giyotin denilen bu araç da bunun için icat edilmiş. Ama o zaman bir başka düşünce geldi aklıma. Ya bu durum daha da

kötüyse? Gülünç ve saçma gelebilir bu düşünce ama biraz da düş gücün varsa bunları çıkaramazsın aklından. Düşün bir kez: Örneğin işkenceyi ele alalım. Acı çekiyor, yaraların berelerin yüzünden azap içinde kıvranıyorsun. Fakat zihnini, zihinsel acılardan alıkoyar bu; öleceğin ana dek hep bedensel acılar içindesin çünkü. Yine de asıl en kötü acı, yaraların verdiği acı değil de bir saate, on dakikaya kadar, yarım dakikaya, o ana kadar, ruhunun bedeninden ayrılacağı, artık bir insan olmaktan çıkacağın bilincidir. Bu, kesin. Asıl konu bu. Kesin... bu bilinç. Başını bıçağın altına yatırdığın, aşağı kayan bıçağın sesini duyduğun ve saniyeden de az olan o zaman dilimi en korkunç olanıdır. Bunun, sadece benim hayalimden geçen bir şey olmadığını, birçok kimsenin de aynı şeyi söylediğini biliyor musun? Buna öyle inanıyorum ki sana açıkça söyleyeceğim bu konu hakkında ne düşündüğümü. Cinayet suçuyla suçluyu öldürmek, cürümden daha da korkunç bir suç işlemek oluyor. Yasal bir işlem sonucu bir insanı öldürmek, bir haydut elinde öldürülmekten çok daha korkunç. Haydutlar gece, ormanda mormanda öldürürler bir insanı. O adamcağız son ana kadar kurtulacağını umar. Boğazı kesilmek üzereyken bile hâlâ yaşayacağını umar, kaçar, yaşamının bağışlanması için yalvarır... Ama bu son ümit, ölmeyi on kez daha kolaylaştıran bu son ümit, kesinlikle insanın elinden alınmış bulunuyor bu durumda. Burada, ölüme mahkûm edilmiş bulunuyorsun, tüm korkunç işkence, sadece bundan kaçarak kurtulamayacağın gerçeğinde çıkıyor ortaya. Bundan daha büyük bir acı olabileceğini düşünemiyorum. Bir askeri ele al, savaşta topun önüne koy, ateş et ona. Yine bir ümit besleyecektir. Ama aynı askere ölüm kararını oku, adam aklını oynatıp ağlamaya başlayacaktır kuşkusuz. Kim söyleyebilir insanın bu acıya aklını oynatmadan dayanabileceğini? Ne gerek var bu acımasızca, iğrenç, gereksiz, yararsız davranışa? Kendilerine ölüm kararları okunmuş, bu işkenceyle karşı karşıya bırakılmış, sonra da 'Bağışlandın, gidebilirsin!' denilmiş kimseler vardır belki. Belki de böyle kişiler, bu acının ne denli korkunç bir şey olduğunu bize söyleyebilirler. Sanırım İsa'nın sözünü ettiği acı ve dehşet böyle bir şeydir. Yo, hayır, hoş göremezsiniz bir insana yapılan bu muameleyi."

Uşak, kendi düşüncelerini prens gibi aynı sözcüklerle açıklayamazdı elbette. Ne var ki her şeyi olmasa bile, işin en can alıcı

noktasını onun da kavradığı, son derece heyecanlandığı yüzünden belliydi.

"Hâlâ istiyorsanız, tütününüzü içebilirsiniz efendim," dedi. "Yalnız çabuk olun, ne olur! General hemen sizi ister de siz burada olmazsanız ne yaparız? Merdiven altındaki şu kapıyı görüyor musunuz? Oradan geçince sağda küçük bir oda görürsünüz. İşte orada içebilirsiniz tütününüzü. Yalnız, küçük pencereyi açıverin lütfen çünkü böyle şeylere burada izin vermiyoruz aslında."

Prensin oraya gidip de piposunu içmesine zaman kalmadı. Genç bir adam birden içeri girdi elinde kâğıtlarla. Uşak koştu, onun kürk paltosunu çıkarmasına yardım etti. Genç adam yan gözle prense bakıyordu.

"Bu Bay Prens Mışkin'miş Gavrila Ardaliyonoviç," dedi uşak oldukça içten bir tavırla. "Hanımefendinin akrabası olduğunu söylüyor efendim. Avrupa'dan trenle, elinde şu... şu çantayla yeni gelmiş. Yalnız..."

Cümlenin sonunu duyamadı prens, uşak fısıltıyla konuşmaya başlamıştı çünkü. Genç adam hem dikkatle dinliyor hem de büyük bir merakla ve ilgiyle prense bakıyordu. Sonunda, hızla prense yaklaştı, dostça bir tavırla, "Siz Prens Mışkin misiniz?" dedi.

Çok yakışıklı bir adamdı. 27-28 yaşlarında ancak vardı. Narin yapılı, açık renk saçlı ve orta boyluydu; soylu, zeki ve çok yakışıklı bir yüzü vardı. Ancak gülümseyişi, tüm dostluk havasına karşın, biraz zorlamalı ve biraz da yapaydı. Son derece düzgün ve şaşırtıcı bir beyazlıkta olan dişleri görünüyordu. Neşeli ve iyimser görünmesine karşın, gözleri oldukça ısrarlı ve araştırıcıydı. Prens, "Eminim, yalnızken hiç de böyle görünmüyordur bu adam," diye düşündü. "Belki de hiç gülmüyordur bile."

Prens, az önce uşağa, ondan önce de Rogojin'e anlattığı şeyleri birkaç sözcüklerle ona da anlattı. Bu arada, sanki bir şeyi anımsar gibiydi genç adam.

"Bir yıl kadar önce ya da daha çok, belki de daha az, bilemiyorum..." dedi. "Lizaveta Prokofeyna Yepançina'ya İsviçre'den mektup yazan sizsiniz, değil mi?"

"Evet."

"Öyleyse sizi tanıyor ve anımsıyorlardır kuşkusuz. Generali görmek istiyormuşsunuz, öyle mi? Kendilerine haber veririm şimdi. Bir-

kaç dakikaya kadar boşalırlar. Yalnız... bekleme odasında oturmanız gerekiyor." Sonra uşağa döndü, "Bu bey niçin burada bekliyor?" dedi.

"Söyledim ya efendim. Burayı tercih ettiler..."

O anda çalışma odasının kapısı açıldı, kolunun altında bir çantayla, yüksek sesle konuşup vedalaşan bir subay göründü.

"Orada mısın Ganya?" diye bağırdı içeriden bir ses. "Buraya gel, lütfen..."

Gavrila Ardaliyonoviç, prense başıyla bir işaret yaptı, çalışma odasına girdi.

Kapı, iki dakika sonra yeniden açıldı. Gavrila Ardaliyonoviç'in neşeli yüzü göründü. İçtenlikle seslendi:

"Lütfen, buyurun prens."

III

General İvan Fyodoroviç Yepançin, çalışma odasının ortasında durmuş, büyük bir merakla bakıyordu içeri giren prense. Ona doğru iki adım bile attı. Prens yaklaşıp kendini tanıttı.

"Tanıştığımıza memnun oldum," dedi general. "Size nasıl bir yardımda bulunabilirim?"

"Herhangi acil bir işim yok efendim. Ziyaretimin amacı, sadece sizinle tanışmak. Sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim. Korkarım, ziyaret saatlerinizi bilmiyorum. Ama istasyondan az önce geldim ben de. İsviçre'den yeni döndüm..."

General hafifçe gülümsedi ve sonra kendini toparladı hemen, şöyle bir düşündü. Gözlerini kısıp konuğunu baştan ayağa bir kez daha süzdü. Ona bir sandalye gösterdi, kendisi de şöyle çaprazına oturdu ve genç adamın söze başlamasını bekledi sabırsızlıkla. Ganya, çalışma odasının öbür ucundaki yazı masasının yanında duruyor, kâğıtları yerleştiriyordu.

"Korkarım, tanışmak için fazla zamanım yok," dedi General. "Ama beni görmek istemeniz için özel ve önemli bir neden olmalı. Ben..."

"Sizi ziyaretim için özel bir nedenim olduğunu elbette düşüneceksiniz," dedi prens. "Oysa size yemin ederim, sadece tanışmak zevkinden öteye hiçbir kişisel neden yok..."

"Sizinle tanışmak benim için de büyük bir zevk ama insan bütün zamanını böyle zevklerle geçiremez elbette ki. Arada bir de işleriyle uğraşması gerekir. Ben... şimdiye kadar... aramızda ortak... bir şey, yani bir neden demek istiyorum... bulamadım, pek... bu ziyaret için..."

"Ah, elbette! Hiçbir neden yok. Sizinle ortak hiçbir şeyimiz de yok, ayrıca... Sadece Prens Mışkin olmam, Lizaveta Prokofyevna'nın da aynı aileden olması. Bir neden sayılmaz bu elbette. Düşüncelerinizi anlıyorum. Yine de buraya gelişimin tek amacı bu. Biliyor musunuz, dört yılı aşkın bir zamandır Rusya'da değildim. Her şeye karşın, buradan ayrıldığımı da söyleyemem. Şundan ki buradan ayrılırken aklım pek yerinde değildi. Kuşkusuz, o zaman hiçbir şey bilmiyordum. Hoş, şimdi de daha fazla bir şey bilmiyorum ya... İyi ve kibar insanlara gereksinmem var. Gerçekten, bir iş için bana yol göstermesini istediğim birini arıyorum fakat kime başvuracağımı bilmiyorum. Daha Berlin'deyken düşündüm: 'Onlar, hemen hemen akrabam sayılırlar benim. Neden gidip görmeyeyim?' dedim. 'Birbirimize yararlı oluruz belki de' dedim. 'Onlar bana, ben de onlara… iyi insanlarsa.' Şimdiye kadar duyduklarıma bakılırsa, çok iyi insanlarmışsınız..."

"Teşekkür ederim efendim," dedi general oldukça şaşırmış bir tavırla. "Nerede kaldığınızı sorabilir miyim?"

"Hiçbir yerde kalmıyorum henüz."

"İstasyondan doğruca buraya geldiniz demek... bavulunuzla birlikte?.."

"Eh, bavul dediğiniz de küçücük bir çanta aslında... Topu topu değişecek bir kat çamaşır var içinde… Elimde taşıyorum genellikle. Otelde yer ayırtmak için akşama kadar çok zamanım var."

"Ya... demek otele gitmeyi düşünüyorsunuz, öyle mi?"

"Elbette."

"Bilmem ama anlattıklarınızdan, doğruca burada kalmak için geldiğinizi sanarakkorktum biraz."

"Siz beni davet etmedikçe böyle bir şeyi dünyada yapmam! Ayrıca, kusura bakmayın, davet etseniz bile kalamam. Özel bir nedenle falan değil; yaradılış meselesi."

"Davet etmemekle çok iyi yapmışım öyleyse. Davet de etmiyorum aslında. Şunu demek istiyorum ki prens, anlaşmazlıkların tü-

münü, daha baştan ortadan kaldırmak için... aramızda hiçbir ilişki olamayacağını söylemeliyim. Böyle bir akrabalıktan şeref duyardım hiç kuşkusuz, ne var ki...”

“Ne var ki kalkıp gidersem daha iyi olur demek istiyorsunuz, öyle değil mi?”

Prens, biraz gergin ruh hâline karşın bunları, neşeli bir gülümsemeyle ve sandalyesinden yarı kalkarak söylemişti. “Biliyor musunuz general, geleneklerinize pek alışkın olmamama karşın, bir de buradaki insanların nasıl yaşadıklarını bilmemekle birlikte, bu davranışınız, konuşmamızın sona erdiğini belirtiyor sanırım. Belki böylesi daha iyi. Mektubuma karşılık da alamamıştım zaten… Neyse, hoşça kalın... Rahatsız ettiğim için özür dilerim.”

Prensin yüzünde o anda beliren anlatım, yalandan öylesine uzak ve saftı ki general birden durdu, ona bir başka gözle baktı, yüzü birden değişti.

“Bakın prens,” dedi. “Gerçekten de hiç tanımıyorum sizi. Fakat sanırım Yelisaveta Prokofyevna Yepançina kendisiyle aynı soyadını taşıyan birini bir kez olsun görmek isteyecektir. Dilerseniz, eğer zamanınız varsa, biraz daha kalın burada...”

“Ah! zamanım var elbette!” dedi prens yumuşak şapkasını masanın üzerine koyarken. “Zamanımın tümü kendimindir. Lizaveta Prokofyevna kendisine mektup yazdığımı hatırlar sanıyorum. Dışarıda, sizin yanınıza girebilmek için beklerken uşağınız, para istemeye geldiğimden kuşkulandı. Fark ettim bunu. Bu konuda kesin emirler vermişsiniz sanıyorum. Size yemin ederim ki hiç böyle bir amacım yok. Gerçekten, buraya sizlerle tanışmak için geldim. Ama sanırım sizi rahatsız ettim, buna da çok üzülüyorum...”

“Prens,” dedi general neşeli bir gülümseyişle. “Gerçekten göründüğünüz gibi biriyseniz, sizinle tanışmak cidden bir zevk olacak. Ne var ki biliyorsunuz, çok dolu bir insanım ben. Şu anda da imzalamam gereken bir sürü kâğıt var. Sonra, sayın bakanı görmeye gideceğim, daha sonra da bakanlığa. Her ne kadar ben de insanlarla tanışıp konuşmayı seviyorsam da... iyi insanlarla demek istiyorum... bir türlü... anlatabiliyor muyum acaba? Kaç yaşındasınız prens?”

“Yirmi altı.”

“O! Daha genç sanmıştım ben sizi.”

“Evet, yaşımdan küçük gösterdiğimi söylüyorlar hep. Siz üzül-

meyin efendim. Sizi rahatsız etmemeyi çabuk öğrenirim çünkü ben de hoşlanmam başkalarını rahatsız eden kişilerden. Hem zaten öyle farklı bir görünüşümüz var ki... bir sürü nedenden dolayı demek istiyorum... gerçekten, ortak hiçbir yanımız yok belki de. Yine de bu kararın doğru olduğunu pek sanmıyorum. Bilirsiniz, insanlar hiçbir ortak yönlerinin olmadığını sanırlar ama aslında vardır... Demek istiyorum ki öyle tembel insanlardır ki sadece birbirlerine şöyle bir bakar, 'Hiç ortak yanımız yok,' derler. Hemen kendilerini de başkalarını da belirli sınıflara ayırmak eğilimine girerler. Canınızı sıkmıyorum, değil mi? Şey... gibi görünüyorsunuz da..."

"Bir şey daha prens. Paranız var mı? Geçinecek kadar bir geliriniz yoksa, belki de bir iş miş tutmayı düşünüyorsunuzdur... O zaman, özür dilerim, ben..."

"Hayır efendim, hayır... sorunuzu çok iyi anlıyorum. Şimdilik geçinme olanağım hiç yok. İşim de yok. Bir işim olsun isterim elbette. Yanımdaki para benim değil. İsviçre'de beni okutan ve tedavi eden profesör... Dr. Schneider bana, ancak yolculuğa yetecek kadar para vermişti. Bu yüzden, yanımda ancak birkaç kapik kaldı. İlgilenmem gereken bazı iş konuları var. Elbette tavsiyeye de gereksinmem var. Fakat..."

General, onun sözünü kesti:

"Lütfen söyler misiniz bana?" dedi. "Bu arada nasıl geçineceğinizi düşünüyor musunuz? Tasarılarınız ne?"

"Bir iş bulmak istiyorum elbette."

"Bir filozofsunuz siz prens... anlaşılıyor. Yalnız, herhangi bir yeteneğiniz var mı? Yaşamınızı kazanmak için demek istiyorum... Özür dilerim..."

"Yo, hayır! Özür dilemeyin. Hayır, hiçbir yeteneğim yok. Daha doğrusu, sanmıyorum efendim... Tam tersine, biliyorsunuz... sakat sayılırım... Düzenli bir öğrenim görmedim hiçbir zaman. Yaşamımı kazanmaya gelince, sanırım..."

General yine onun sözünü keserek sorular sormaya başladı. Prens, ilkten söylediklerini bir kez daha anlattı. Delikanlıyı koruyan Pavlişçef'i tanıyordu general. Pavlişçef, delikanlının eğitimiyle neden bu kadar ilgilenmişti? Prens bu soruyu açıklayamadı. Profesörün gösterdiği ilgi, sadece prensin babasının eski dostu olmasındandı belki de. Prens, annesini ve babasını küçük yaşta yitirmişti.

Sağlığı nedeniyle hep köyde geçmişti yaşantısı. Pavlişçef onu, akrabaları olan yaşlı hanımların yanına koymuştu. Çocuğa önce bir dadı tutulmuştu, sonra da öğretmen. Prensin, her şeyi anımsadığı hâlde, inandırıcı bir biçimde açıklayabileceği pek bir şey yoktu yine de. Sık sık gelen bunalımlar onu bir budala yapmıştı. Prens, bunu anlatırken gerçekten de "budala" deyimini kullanmıştı. Bir gün Berlin'de, Pavlişçef'in böyle özel hastalıklar uzmanı olan arkadaşı İsviçreli Dr. Schneider'le karşılaşmasını anlattı. Doktorun, Valais Kantonu'nda özel bir kliniği vardı. Orada, budalalığa ve akıl hastalığına yakalananları kendi yöntemleriyle -soğuk su uygulamalarıyla, beden çalışmalarıyla- iyileştiriyordu. Genellikle hastalarına her konuda bilgi veriyor, aynı zamanda da ruhsal ve zihinsel gelişimleriyle ilgileniyordu. Pavlişçef, beş yıl kadar önce delikanlıyı İsviçre'ye, Schneider'e göndermiş, sonra da iki yıl önce ve prens için hiçbir hazırlık yapmadan ölüvermişti. Schneider onu, tedavinin sonuna kadar iki yıl daha tutmuş, tam olarak iyileştirememiş olsa bile bir hayli yardımcı olmuştu. Sonunda, kendi isteğiyle, bilinmeyen bir nedenle, işte şimdi Rusya'ya geri göndermişti.

Oldukça şaşırmıştı general.

"Demek..." dedi. "Rusya'da kimseniz... hiç kimseniz yok, öyle mi?"

"Evet efendim, şu anda hiç kimsem yok. Yalnız, umuyorum ki… Bir mektup da aldım..."

Prensin "mektup" dediğini duymamıştı general.

"Yine de bir dereceye kadar eğitim görmüşsünüz en azından," dedi. "Hastalığınız, bir büroda çalışmanızı engellemez umarım, öyle değil mi?"

"Eminim, engel olmaz. Hem aslında bir iş sahibi olmaktan son derece mutlu olacağım. Çünkü tek başıma ne yapabileceğimi görmek istiyorum. Son dört yıldır durmadan okuyor ve çalışıyordum. Pek düzenli değil elbette; Doktor Schneider'in özel sistemine uygun olarak çalışıyordum. Bu zaman içinde çok sayıda Rusça kitap okudum."

"Rusça kitaplar, öyle mi? Rusçayı çok iyi biliyor olmalısınız. Kuşkusuz, hatasız yazabilirsiniz de değil mi?"

"Ah, elbette efendim... elbette."

"Çok güzel! El yazınız nasıl acaba?"

"El yazım çok iyidir," dedi prens. "Bu konuda oldukça yetenekliyim. Yazı ustası sayılırım," dedi. Sonra büyük bir coşkuyla devam etti: "Lütfen, size örnek olarak bir şey yazmama izin verin."

"Yazın... yazın! Önemli bu. Biliyor musunuz prens, isteğinize değer veriyorum. Şunu kabul etmek gerekir ki çok hoş bir insansınız."

"Yazı takımlarınız öyle güzel ki! Bunca kalem, böyle güzel ve kalın kâğıtlar... Aman Tanrı'm! Hele yazı masanız, ne güzel! Şu tablodaki manzarayı tanıyorum, İsviçre'den... Eminim, ressam, doğaya bakarak yapmış bunu; kopya değil. Burayı gördüğüme eminim, Uri Kantonu'nda..."

"Olabilir, olabilir. Buradan aldık onu, o başka. Ganya, prense kâğıt ver. Kalemleriniz de burada, masada."

Ganya, çantasından büyük bir fotoğraf çıkarmıştı bu arada.

"O nedir?" diye sordu general. Sonra fotoğrafı eline alınca da "O!" dedi. "Nastasya Filipovna... Bunu kendi mi gönderdi? Kendi mi?"

Çok heyecanlı ve ilgili bir tavırla sormuştu bunu.

"Evet efendim. Tebriklerimi sunmaya gittiğimde kendisi verdi. Ondan bu resmi uzun süredir istiyordum. Bilmem ama belki de böyle bir günde, kendisine eli boş gidişime sitem olsun diye vermiştir..."

Ganya, pek de hoş olmayan bir tebessümle söylemişti bu son sözleri.

"Eminim bu yüzden değildir," dedi general güvenle ve inançla. "Olaylara çok ilginç bir açıdan bakıyorsun Ganya! Böyle bir sitem aklından bile geçmemiştir. Hem o... para canlısı bir kadın değil ki. Hem ona ne gibi bir armağan alabilirdiniz ki? Binlerce lira harcamak gerekirdi. Belki de kendi portreni götürürdün ha? Aklıma gelmişken sorayım: Söyleyin bakalım Ganya, senden resmini istemedi daha, değil mi?"

"Yo, hayır efendim... istemedi daha. Belki de hiç istemez. Bu akşamki eğlenceyi unutmadınız, değil mi efendim? Siz, İvan Fyodoroviç, özel çağrılılardansınız."

"Unutmadım elbette. Gideceğim. Doğum günü... 25'inci doğum günü. Evet. Biliyor musun Ganya, hazır ol, sana bir sır vermek istiyorum... Bana da Afanasiy İvanoviç'e de son kararını bu akşamki toplantıda vereceğini bildirdi. Olmak ya da olmamak... Ne dersin? Hazır ol..."

Ganya birden öyle bozuldu ki yüzü sapsarı oldu.

"Bunu söylediğine emin misiniz?" diye sordu. Sesinde tuhaf bir anlatım vardı sanki.

"Önceki gün bize söz verdi. İkimiz de öyle yalvardık ki kararını bildirmeyi kabul etti sonunda. Ama bu akşamdan önce sana söylemememizi rica etti…"

General, bunu söylerken dikkatle Ganya'yı süzüyor, onun huzuru kaçmış durumundan pek hoşlanmışa da benzemiyordu.

"Size şunu hatırlatmak isterim ki," dedi Ganya sıkılmış bir tavırla. "İvan Fyodoroviç kararını verinceye kadar bana tam bir seçim serbestisi tanıyor. O zaman bile, son söz benim."

"Fakat aziz dostum, sen... sen..." General birden telaşa kapılmış, kekeliyordu.

"Hayır, ben hiçbir şeye karar vermedim."

"Fakat bize ne yaptığını bir düşünsene kuzum!"

"Geri de çevirmedim ama öyle değil mi? Sanırım, ne demek istediğimi iyi anlatamadım..."

"Öyle ya, geri çevirmedin..." dedi general. "Sorun, senin geri çevirmende değil ki dostum. Senin dileğinde ve onun rızasıyla ulaşacağın mutlulukta, zevkte. Evde işler nasıl?"

"Ha, evde mi? Ben ne dersem o olur evde. Babam biraz aptallık ediyor elbette. Her zamanki gibi. Ama bir süredir son derece ters davranıyordu. Artık onunla konuşmuyorum. Kontrolü de elden hiç bırakmıyorum kuşkusuz. Annem olsaydı, çoktan evden gönderirdim onu. Sürekli ağlıyor annem. Kız kardeşim de çok tuhaf davranıyor. Ne dilersem onu yapabileceğimi söyledim onlara. Evde de ben ne istersem onu yapmak zorunda olduklarını söyledim. En azından annemle kız kardeşimin önünde bunu açıkça belirttim."

General, omuzlarını hafifçe silkti, ellerini şaşkın şaşkın sallayarak, "Eh, azizim," dedi. "Şunu bir türlü anlayamıyorum. Annen Nina Aleksandrovna, dün beni görmeye geldiğinde... anımsıyorsun, değil mi? Ağlayıp sızladı durdu. 'Neyiniz var? Ne oldu?' dedim. Duruma, bir onursuzluk sorunu olarak bakıyorlar anlaşılan. 'Nasıl bir onursuzluk yani?' diye sordum. Nastasya Filipovna'ya kim ve hangi bakımdan sitem edebilir? Ona karşı kim bir şey söyleyebilir? Totçkiy'le birlikte yaşadığı, elbette ki söz konusu bile olamaz. Kısacası, çok saçma bir düşünce bu... hele bir de kimi gerçekler göz önüne alınır-

sa. Annen onun için, 'Kızınızın arkadaşlık etmesini istemeyeceğiniz biri,' diyor. Eh, Nina Aleksondrovna'nın böyle bir şey söyleyeceğini kim düşünebilir? Yani nasıl oldu da anlayamadı demek istiyorum..."

"Kendi durumunu demek istiyorsunuz, değil mi?" dedi Ganya, generalin bu çekingenliğini gidermek için. "Hayır efendim, anlıyor bunu. Ona kızmamalısınız. Her neyse, ben o zaman gerekli olanı yaptım. 'İşime burnunu sokmamasını' söyledim ona. Evde her şey sakin şimdilik, daha son söz söylenmiş değil çünkü. Ama her an fırtına kopabilir. Bu akşam konu açılırsa, her şey dökülecek ortaya."

Odanın bir köşesinde oturmuş, özene bezene yazısını yazan prens, bu konuşmaların hepsini duymuştu. Yazısını bitirdi, masanın yanına gitti, kâğıdı uzattı. Dikkatle ve merakla masadaki resme bakarak, "Demek Nastasya Filipovna bu?" dedi ve hararetle ekledi hemen: "Şaşılacak derecede güzel bir kadın!"

Gerçekten de bu, çok güzel bir kadının resmiydi. Sırtında çok sade, kibar ve siyah ipek bir elbise vardı. Koyu kahverengi gibi görünen saçları basit ve özentisiz bir biçimde toplanmıştı. Gözleri koyu renk, bakışları çok derindi; düşünceli bir alnı vardı. İhtiraslı ve gururluydu yüzündeki anlatım. Ne var ki yüzü biraz zayıftı, belki biraz da solgundu.

Ganya ile general, prense şaşkın şaşkın bakıyorlardı.

"Ne dediniz?" diye bağırdı general. "Nastasya Filipovna mı dediniz? Onu da mı tanıyorsunuz yoksa?"

"Evet," dedi prens. "Rusya'ya döneli 24 saat bile olmadı daha ama böyle güzel bir kadını tanıyorum işte." Sonra da onlara, Rogojin'le karşılaşmasını, onun kendisine anlattıklarını aktardı.

General, prensin öyküsünü ilgiyle dinledikten sonra telaşla, "İşte size bir havadis daha!" diye bağırdı ve sözlerinin tepkisini görmek ister gibi de Ganya'ya baktı.

Ganya biraz şaşırmıştı.

"Çok saçma bir davranış olduğu apaçık... bence," diye kekeledi. "Çapkınlığa yeltenen varsıl bir tüccar çocuğu. Daha önceden kendinden söz edildiğini duymuştum."

"Ondan söz edildiğini ben de duydum aziz dostum," dedi general. "Küpe öyküsünden sonra Nastasya Filipovna her şeyi anlattı bana. Ne var ki bu, şimdi tamamen başka bir şey. Söz konusu olan, burada milyonlar... Milyonlar... ihtiras... Hoş olmayan bir tutku kuşkusuz

ama yine de bir tutku işte. Bu tür insanların, âşık olduklarında neler yapabileceklerini hepimiz biliriz. Umarım bir rezalet falan çıkmaz."

Bu son sözleri düşünceli bir tavırla söylemişti general.

Ganya gülümsedi.

"Onun milyonlarından korkuyorsunuz, değil mi efendim?"

"Ya sen, korkmuyor musun?"

Ganya, birden prense dönerek, "Sizin izleniminiz nedir prens?" diye sordu. "Bu adam ağırbaşlı biri mi yoksa serserinin teki mi? Ne dersiniz?"

Ganya'da tuhaf bir değişiklik olmuştu bu soruyu sorarken. Yeni ve tuhaf bir düşünce gelmişti aklına sanki. Sabırsızlıkla parlıyordu gözleri. Gerçekten, huzurunun kaçtığı açıkça belli olan general de prense baktı ama onun vereceği karşılıktan pek bir şey beklemediği de açıktı.

"Ne desem, bilmem ki," dedi prens. "Ben onda, ileri derecede bir tutku fark ettim sadece... kötü denilebilecek derecede derin bir tutku. Ayrıca hasta gibi görünüyordu. Birkaç güne kadar yatağa düşerse hiç şaşmamalı. Hele, bir de içkiye başlamışsa..."

"Öyle mi? Böyle düşünüyorsunuz demek?"

General, bu düşünceye pek sarılmıştı.

"Evet."

"Yine de böyle bir rezalet çıkabilir birkaç gün içinde... bu akşama kalmadan bile belki. Bugün bile bir şeyler olabilir."

Bunları söylerken Ganya, generale bakıp gülümsüyordu.

"E, elbette... olabilir... Böyle bir şey olursa, her şey bu genç kadının o sırada aklına esebilecek çılgınca düşüncelere bağlı olacaktır kuşkusuz," dedi general.

"Onun ne mal olduğunu kesin biliyorsunuzdur."

General iyice sinirlenmişti, öfkeyle bağırdı:

"Ne demek istiyorsun yani? Bana bak Ganya, onun üstüne pek varma bu akşam, olabildiğince iyi davranmaya çalış. Ne gülüp duruyorsun öyle? Biliyor musunuz Gavrila Ardaliyoniç, bu arada, bu işleri neden yaptığını sorsam iyi olur. Kişisel çıkarlarımı ilgilendirdiği sürece bu konuda üzülmemeye çoktan karar verdiğimi bilmeni istiyorum. Şu ya da bu biçimde, durumu kendi çıkarlarıma göre idare edeceğim. Totçkiy de kararını vermişe benziyor. Buna da üzülmemek gerek. Öyle ki şu anda herhangi bir şey istiyorsam, tek senin

yararına. Bunu sen de biliyorsun. Bana güvenmiyor musun yoksa? Sen... sen akıllı bir gençsin, ben sana güveniyorum. Şimdiki... şimdiki durumda... bu...”

Ganya, sıkılmış olan generalin imdadına koşarak onun yerine sözü bitirdi:

“Asıl sorun bu.”

Dudaklarında, saklamaya çalışmadığı alaylı bir gülümseme vardı. Aklından geçenlerin tümünü, karşısındakinin okumasından korkuyormuş gibi, ateşli gözlerini generalin gözlerine dikmişti doğruca.

General mosmor oldu öfkesinden. Ganya’ya sert sert bakarak, “Evet, asıl sorun zekâ,” dedi. “Ne tuhaf adamsın sen! Ne idiği belirsiz bu tüccar oğlu ortaya çıktığı için kurtuldun diye memnun oluyorsun neredeyse. Ancak zekânı baştan beri kullanman gerekirdi. Bunu anlamalı, her iki tarafa karşı da dürüst davranmalısın; yoksa başkalarını zor durumda bırakmamak için bize önceden haber vermen gerekirdi; özellikle de bunun için epeyce zamanın varken... Yine de bol zamanın var.” General anlamlı bir biçimde kaşlarını kaldırdı. “Birkaç saatlik bir zaman kalmış olmasına karşın bile. Anlıyor musun? Söyle, anlıyor musun? İstiyor musun, istemiyor musun, söyle. Çekinecek bir şey yok. Seni kimse zorlamıyor. Kimse zorla bir tuzağa çekmek istemiyor seni... Bir tuzak gibi görüyorsan bu durumu.”

Ganya, gözlerini yere indirdi; hafifçe ama yine de sert bir sesle, “İstiyorum,” dedi, sonra karamsarlık içinde sustu.

General memnundu. Soğukkanlılığını yitirmiş, biraz da ileri gitmişti. Azıcık pişmandı bu yüzden de. Prense döndü ve birden, onun burada bulunup konuşulanları işitmiş olmasından dolayı da bir hoşnutsuzluk duydu. Yine birden rahatladı sonra. Prense bir kez bakmak bile, insanın içinin rahat etmesi için yetiyordu.

General, prensin kendisine uzattığı el yazısını inceleyerek, “O! Oo!” diye haykırdı. “Vay be! Gerçekten güzel... çok güzel bir yazı örneği bu... hem de az bulunur türden! Şuna bak Ganya. Karşında, senin işine çok yarayacak bir yetenek duruyor.”

Prens, kalın kâğıt üzerine Orta Çağ Rus harfleriyle, “Elini uzatmıştı alçakgönüllü rahip Pafnutiy...” diye yazmıştı. Sonra, büyük bir zevkle ve coşkuyla açıkladı:

“Bu...” dedi. “Rahip Pafnutiy’in bir XIX. yüzyıl el yazmasından kopya edilmiş gerçek imzasıdır. Bütün o eski rahiplerimiz, piskopos-

larımız adlarını o zamanlar, böyle güzel bir biçimde, kimi zaman da büyük bir zevk ve özenle yazarlardı... Sizde, Pogodin'in bir nüshası var mı general? Şurasını da değişik bir biçimde yazdım. Bu kısım, geçen yüzyılın büyük ve yuvarlak Fransız yazısı tarzında. Kimi harfler oldukça değişik yazılmış. Şurası da pazar yerlerinin yazı biçimi... dilekçe yazanların yazı biçimi. Örneklerden çok güzel kopya edilmiş. Bende de bir tane var. Güzel yönlerinin olduğunu kabul edersiniz kuşkusuz. Şu yuvarlak b'lere, a'lara bakın! Fransız harflerini Rus harflerine çevirdim; zor olmasına karşın, eksiksiz başardım. Şurada da daha başka güzel ve değişik bir biçim var. Şu cümle: "Direşme, her şeyi yener." Bu da kâtiplerin ya da askerî yazıcıların kullandıkları bir tarz. Resmî belgeler böyle yazılıyordu önemli kişilere. Bu da yuvarlak harflerle yazılıyor... Koyu siyah ve kalın harfler... çok zevkli ve dikkate değer bir yazı. Belki de iyi bir yazı uzmanı şu özentilere ya da özenti çabalarına, şu uzayan harf kuyruklarına da dudak bükebilir ama görüyorsunuz değil mi, bütünüyle kendilerine özgü bir biçimleri var bunların. Aslında burada, askerî yazıcıların tüm özellikleri çıkıyor ortaya. Sakıntıyı elden bırakıp tüm olanakları yeteneğe tanımak yerine, askerî çekidüzen sizi boyunduruğa almış, el yazınıza bile egemen olup hizaya sokmaya çabalıyor. Çok güzel, değil mi? Buna benzer bir örnek geçenlerde beni oldukça etkilemişti; hem de İsviçre'de. Rastlantı eseri elime geçti. Bu ise yalın, sıradan bir İngiliz yazı biçimi. Bundan daha zarif olamaz insan. Eksiksizliğe ulaşmış her şey. Tıpkı, bir boncuk... daha doğrusu, inci dizisi gibi. Yo, hayır... daha iyisi olamaz. Bunun daha başka değişik şekli var burada. Yine bir Fransız yazısı. Fransız bir tüccardan aldım onu. İngiliz harfleriyle aynı ama kalın çizgiler biraz daha belirgin vurulmuş; açık ve koyu gölgeli kesimlerle aydınlık kesimler arasındaki ilişki kayboluyor. Şuna da bir göz atın. Yumurta biçimi harfler değişmiş ve sanki biraz daha yuvarlaklaşmışlar. Özentilere de yer verilmiş ayrıca. Oysa çok tehlikelidir bu çeşit özentiler. Son derece zevkli olmaları gerekir bu tür özentilerin. Bir kez de başarılı olursa, gerçek uyum yakalanabilirse, işte o zaman eşi bulunmaz bir şey olur, insanın âşık olabileceği güzellikte bir yazı çıkar ortaya..."

General, yine, "O! ho, ho!.." diye güldü. "E, demek böyle inceliklerle ilgileniyorsunuz siz? Biliyor musunuz aziz dostum, siz yal-

nızca bir yazı uzmanı değil, bir... bir sanatçısınız da siz. Öyle değil mi Ganya?"

"Olağanüstü!.." diye yanıtladı Ganya, sonra da alaylı alaylı, "Yeteneğinden de emin üstelik," dedi.

"Sen gül, gül!" dedi general. "Ancak şunu bil ki bu iş, insana bir meslek kazandırır. Kimlere ne tür resmî belgeler yazacağınızı biliyor musunuz prens? Size başlangıçta ayda 30 ruble bile verebilirler." Sonra saatine baktı. "Yarım olmuş," dedi. "Acelem var, işimize dönelim prens. Belki de sizi bugün bir daha göremem. Oturun bir dakika. Daha önce açıklamıştım sizinle sık sık görüşemeyeceğimi. Ama yine de size bir yardımım dokunabilsin istiyorum. Elbette ki en gerekli işlerde demek istiyorum. Geri kalanına gelince, dilediğinizi yaparsınız. Size büroda bir iş bulacağım. Fazla zor olmasa da titizlik isteyen bir iş... Gelelim çok ivedi işlerinize. Bay İvolgin'in evinde -şu, aziz dostum Gavrila Ardalinoviç İvolgin'in evinde demek istiyorum- annesiyle kız kardeşi bir iki odayı ayırmışlar, son derece seçme kimselere pansiyon olarak kiralıyorlar. Eminim Aleksandrovna İvolgina kefil olarak kabul edecektir beni. Size gelince prens, bunu çok uygun bulacağınızı sanıyorum çünkü tek başınıza kalmış olmayacak, bir aile yöresine gireceksiniz. Yalnız kalmanızı da doğru bulmuyorum Petersburg gibi bir başkentte. Ganya'nın annesi Nina Aleksandrovna da kız kardeşi Varvara Ardaliyonovna da çok saygı duyduğum hanımefendilerdir. Nina Aleksandrovna, emekli bir general olan Ardalion Aleksandroviç'in karısıdır. General meslektaşımdı ordudaki görevim sırasında. Yalnız, üzülerek söylüyorum, kimi nedenlerden aramıza bir dargınlık girdi, görüşmüyoruz artık. Kendisine olan saygım büyüktür yine de. Prens, sizi onlara içten önerdiğimi anlamanız için söylüyorum bütün bunları. Size kefil oluyorum bir bakıma. Koşulları son derece uygun. Maaşınız da yakında bunları karşılamaya yetecektir umarım. Ne kadar az olursa olsun, yine de bir erkeğin harçlığa gereksinimi vardır elbette ama -bana kızmayacağınızı biliyorum prens- bana kalırsa, sizin cebinizde hiç para olmaması daha iyidir, bana öyle geliyor. Kuşkusuz bunu, sizin karşınızda edindiğim ilk izlenimlerden dolayı söylüyorum. Keseniz bomboş olduğuna göre, izin verirseniz, 25 ruble vereyim size. Bunu sonra çözümleriz. Göründüğünüz gibi içten bir insansanız, bu konularda aramızda hiçbir güçlük çıkmayacak demektir. Zamanı

gelince sizinle bu denli ilgilenmemin nedenini size söyleyeceğim. Kafamda bir düşünce var. Görüyorsunuz ya, açık açık konuşuyorum sizinle. Ganya, prensin evinize yerleşmesine bir diyeceğiniz yoktur umarım?"

"Ah! Hayır! Tam tersi efendim!" dedi Ganya nazik ve kibar bir biçimde. "Kuşkusuz, annem de çok memnun olacaktır."

"Sanıyorum kiralık olarak ancak bir odanız var. Şu adam… neydi adı... Ferd... Fer..."

"Ferdişçenko."

"Evet. Sizin bu Ferdişçenko'nuzdan hiç de hoşlanmadığımı belirtmeliyim. Bence bir tür soytarı bu adam. Nastasya Filipovna'nın onu neden böyle yüreklendirdiğine de şaşıyorum doğrusu. Sahi, gerçekten de onun akrabası mı?"

"Hayır efendim, sadece bir şaka bu. Uzaktan bile akraba değiller."

"Canı cehenneme! E, prens, memnun musunuz bakalım?"

"Çok teşekkür ederim general! Bana karşı çok kibar davrandınız; özellikle sizden hiçbir şey istemediğim hâlde. Bunu gururumdan söylemiyorum. Ancak şu bir gerçek ki geceyi nerede geçireceğimi bile bilmiyordum. Evet, Rogojin evine davet etmişti beni ama..."

"Rogojin mi? Benim babaca öğüdümü dinlerseniz, unutun onu. Gerçekten de size, aralarına katılacağınız aileye kendinizi bütünüyle vermenizi öğütlerim."

"Bana bu kadar nazik davrandığınıza göre," dedi prens. "Bir şey daha sormama izin verin lütfen: Bana söylediklerine göre..."

"Kusura bakmayın ama size ayıracak bir dakikam bile yok," diye onun sözünü kesti general. "Bu arada gidip karım Lizaveta Prokofyevna'ya sizden söz edeyim ben de. Sizi şimdi görmek isterse... bunu sağlamak için elimden geleni yapacağıma emin olun. Bu fırsattan yararlanıp kendinizi ona sevdirmeye bakın. Şundan ki size çok yararlı olabilir. Hem sonra, aynı ailedensiniz. Ancak sizi şimdi görmek istemezse, yapılacak hiçbir şey yok demektir. Belki bir başka zaman... Sana gelince Ganya, şu hesapları gözden geçiriver bu arada. Fedoseyef'le ben pek bir şey anlayamadık. Şunları da katmayı unutmamalıyız..."

General çıkıp gitti. Prens ona dördüncü kez, boş yere tartışmaya giriştiği işten söz açamadı yine. Bir sigara yaktı Ganya, bir tane de prense verdi. Prens sigarayı aldı ama Ganya'nın işine engel olmak istemediği için de konuşmaktan çekindi. Oysa Ganya, generalin ken-

disine gösterdiği rakamlara bakmıyordu bile. Kafası dopdoluydu. Prens, Ganya'nın gülümsemesinin, düşünceli hâlinin yalnız kaldıkları şu sırada daha da acıyla dolu olduğunu görmezlikten gelemedi.

Ganya, birden ayağa kalkmış, Nastasya Filipovna'nın portresi üzerine eğilip dikkatle incelemekte olan prensin yanına yaklaşmıştı.

"Böyle bir kadından hoşlanıyorsunuz demek prens?" dedi birden. Bu soruyu sormasında son derece ivedi ve önemli bir neden varmışçasına prense dikmişti gözlerini.

"Olağanüstü bir yüz!.." dedi prens. "Eminim yaşantısı, sıradan bir yaşantı olmamıştır. Yüzü neşeli görünüyor ama çok acı çektiği belli. Gözlerinden ve elmacık kemiklerinden belli bu. Hele gözlerinin altındaki şu iki nokta… Gururlu bir yüz. Son derece gururlu bir yüz. Ne var ki iyi bir yüreği olup olmadığını söyleyemeyeceğim. İyi yürekliyse, o zaman... Her şeyi değiştirir, düzeltir bu."

Ganya, ateş gibi yanan gözlerini delikanlının yüzünden ayırmadan, "Peki ama böyle bir kadınla evlenir miydiniz?" diye sordu.

"Ben kimseyle evlenemem..." dedi prens. "Hasta bir adamım ben."

"Ya Rogojin? Evlenir mi onunla? Ne dersiniz?"

"Eh... biriyle evlenmenin hiçbir sakıncası yok elbette. Bunu her zaman yapabilir insan. Onunla yarın evlenir, belki bir hafta sonra da... öldürür."

Delikanlı daha sözlerini bitirir bitirmez, Ganya öyle irkilmişti ki prens, "Neyiniz var kuzum?" diyerek kolundan tuttu onu.

Tam bu sırada, uşak kapıdan göründü.

"General hazretleri dairelerinde sizi bekliyorlar..." dedi.

Prens, uşağın arkasından yürüdü.

IV

Yepançinlerin üç kızı da olağanüstü omuzları, gösterişli göğüsleri, hemen hemen bir erkeğinkine benzeyen güçlü kollarıyla uzun boylu, sağlıklı kızlardı. Gençliklerinin baharındaydılar henüz. Böyle güçlü ve sağlıklı oldukları için, hiç kuşkusuz kimi zaman iyi bir yemek yemek istiyorlardı ama bu isteklerini de saklıyorlardı elbette. İyi yürekli bir kadın olan anneleri Lizaveta Prokofyevna, arada bir

endişeyle bakıyordu kızlarının bu aşırı iştahlarına. Ne var ki kızlarınca apaçık bir saygı gösterisiyle kabul edilmesine karşın, düşüncelerinin bazıları artık onlar üzerindeki o eski ve tartışılmaz etkisini yitirmişti; öyle ki üç kızın son derece gizli toplantılarında alınmış kararlar değişmeksizin uygulandığı için Lizaveta Prokofyevna, onurunu koruma yönünden onlarla tartışmamayı daha uygun bulurdu. Evet, kimi zaman bu iyi yürekli kadının huysuzluk ettiği, akıl ve mantık kurallarını bir yana bıraktığı oluyordu. Gerçekten her geçen yıl biraz daha ısrarcı, biraz daha sabırsız ve huysuz oluyor, oldukça da tuhaf bir kişiliğe bürünüyordu. Ancak söz dinleyen ve iyi yetiştirilmiş bir adam olan kocası her an eli altında bulunduğundan, genellikle biriken tüm öfkesini ondan alır, ardından da dirlik düzenlik yeniden gelirdi. Hiçbir şey olmamış gibi, olması gerektiğince sürer giderdi her şey yeniden.

Bir de Lizaveta Prokofyevna da iştahını yitirmezdi hiç. Saat yarımda, mükellef bir akşam yemeğinden hiç farkı olmayan bir öğle yemeğini kızlarıyla paylaşırdı. Ama daha önce, saat tam 10'da, uyanır uyanmaz yataklarında kahvelerini içerlerdi kızlar. Buna alışmışlardı artık, onlar için kural hâline gelmişti bu. Saat yarımda, annelerinin dairesi yanındaki küçük yemek odasında sofra kurulur, zaman uygun olursa, general de bu samimi aile sofrasına otururdu. Çay, kahve, peynir, bal ve tereyağı, Lizaveta Prokofyevna'nın en sevdiği yemeklerden olan özel kızartmalar, pirzolalar yendikten başka, besleyici ve sıcak bir çorba da içilirdi.

Öykümüzün başladığı bu ilginç sabah, tüm aile yemek odasında toplanmış, saat yarımda aralarına katılmaya söz veren generali bekliyordu. Bir dakika bile gecikseydi, çağırmak için hemen bir adam göndereceklerdi odasına ama o, tam zamanında geldi. Karısının yanına gidip ona iyi günler dileyerek elinden öptüğü anda, yüzünde oldukça tuhaf bir anlam sezdi. Bir gece önceki bir tür "nükteli fıkra" yüzünden -general böyle söylerdi hep- bunun böyle olacağını sezinlemiş olmasına karşın, uyumadan önce bu konuda yeterince üzülmüş olduğu hâlde, yine de içini bir korku kapladı. Kızları onun yanına gelip öptüler. Ona kızgın olmamalarına karşın, kızlarda da tuhaf bir hâl vardı. Bazı durumlar nedeniyle general biraz fazla kuşkulu ise de hem deneyimli hem de akıllı bir baba ve yine böyle bir koca olduğu için, hemen gerekli önlemlere başvurdu.

Burada küçük bir ara vererek öykümüzün başında Yepançinlerin ilişkileri, içinde bulundukları durum üzerine tam ve doğru bir özet verirsek, anlatacağımız şeyler daha bir açıklığa kavuşur sanırım. Daha önce de belirttiğimiz gibi general, yüksek öğrenim görmüş olmamasına, kendi deyimiyle "kendi kendini yetiştirmiş" bir adam olmasına karşın, deneyimli bir koca ve zeki bir babaydı. Kızlarını herhangi bir evliliğe aceleyle sürüklememeyi prensip edinmişti. Çok sayıda yetişkin kızı olan en akıllı ailelerde olduğu gibi, o da kızlarının mutluluğu için babaca, aşırı bir sevgi ve kaygı duyarak onları bu duygularına konu etmemeye kararlıydı. Çok güç bir iş olmasına karşın, karısını bile kendi yöntemini benimsemeye kandırabilmişti. Zor bir işti bu çünkü son derece doğa dışıydı. Ne var ki generalin savları elle tutulur gerçeklere dayandığından, oldukça etkileyiciydi. Aslında kendi kendilerine karar verme özgürlüğü tanındı mı evlilik yaşına gelmiş kızlar, sonunda akıllarını başlarına toplamayı becerebiliyorlar, o zaman da olaylar gerçekten çabuk gelişiyordu. Artık iradeli ve amaçlı olarak davranıyorlardı. Ana babalara düşen iş, artık kuşku uyandırmadan, istenmeyen herhangi bir seçimi ya da geçici bir hevesi önlemek için onlara dikkat etmek, sonra en uygun anı yakalayarak, etkilerini kullanıp durumu başarılı bir sonuca ulaştırmak kalıyordu ancak. Üstelik servetlerinin, toplum içindeki durumlarının her yıl şaşmaz bir ölçüde arttığı ve geliştiği gerçeği onların, biraz daha beklerse, kızlarının ileride gelin olunca daha da şanslı olacakları ümidini yaratıyordu. Ancak bu mutlu ana babanın karşısına, tüm bu tartışılmaz gerçekler arasında bir başka gerçek daha dikiliyordu. En büyük kızları Aleksandra, birden, hemen hemen hiç beklenmedik bir zamanda -hep böyle olurdu zaten- 25 yaşına gelivermişti. Aşağı yukarı aynı zamanda da en yüksek tabakaya girip çıkan, son derece önemli ilişkileri ve çok büyük bir varlığı olan Afanasiy İvanoviç Totçkiy, uzun süredir içinde yaşattığı evlenme arzusunu bir kez daha belirtmişti. 55 yaşında, ince ruhlu, zarif yaradılışlı, son derece sanata dönük zevkleri ve eğilimleri olan bir adamdı. İyi bir kızla evlenmek istiyordu. Kadın güzelliğinin son derece titiz bir yorumcusuydu. Uzun süredir General Yepançin'le büyük bir dostluk kurduğu için -özellikle bazı parasal girişimlerle perçinlenen bu dostluk havası içinde- onun, sanki öğütlerini, görüşlerini ararmış gibi, bu arzusunu generale açmıştı. Generalin kız-

larından birine yapılacak bir evlenme önerisi, acaba kabul edilebilir miymiş? General Yepançin'in sakin ve mutlu aile yaşamında büyük bir değişiklik başlamak üzereydi kuşkusuz. Daha önce de söylediğimiz gibi, ailenin en güzel kızı, en küçükleri olan Aglaya'ydı. Ne var ki son derece bencil bir adam olan Totçkiy bile, bu yönden hiç şansı olmadığını, Aglaya'nın kendisi için düşünülemez olduğunu anlamıştı. Kız kardeşler, aralarında belki de bir tür körü körüne sevgiyle, olağanüstü sıcak bir dostlukla olmalı, en küçüklerinin durumunu biraz abartmışlardı. Sıradan, olağan bir şey olmamalıydı Aglaya'nın geleceği. O, dünya üzerinde bir cennet ülkesünü temsil edecekti. Gelecekteki kocası bir kusursuzluk örneği, bir erdemler yumağı olacaktı. Son derece büyük bir varlık sahibi olması gerektiğini söylemeye bile gerek yoktu elbette ki. Kardeşler, aralarında, hem de hiç söz kalabalığıyla zaman yitirmeden gerekirse kendi çıkarlarını Aglaya için feda etmeye karar vermişlerdi. Çeyizi çok büyük ve olağanüstü olacaktı. İki abla arasındaki bu anlaşmayı anne ve babaları da biliyordu. Totçkiy onlara danıştığında, büyük kızlardan birinin, hiç kuşkusuz ümitlerini kırmayacağını ve öneriyi geri çevirmeyeceğini hesaplıyorlardı, hele bir de damat adayı çeyiz yönünden hiçbir güçlük çıkarmayacak olduktan sonra.

General, dünyada eşi benzeri bulunmaz bilgisinin yardımıyla Totçkiy'in önerisinin değerini hemen kavrayıvermişti. Kimi koşullar nedeniyle Totçkiy'in kendisi de şimdilik kararını vermekte son derece dikkatli davranmak zorunda olduğundan, durumu biraz da uzak bir olasılık gibi bildirmişlerdi ana baba kızlarına. Pek kesin olmamakla birlikte, aldıkları karşılık, en büyük kızları Aleksandra'nın onu reddetmeyeceği yönündeydi. Aleksandra, iyi huylu ve duygulu bir kızdı. Azıcık direşkendi ama onunla geçinmek kolaydı yine de. Totçkiy'le gerçekten de seve seve evlenebilirdi; söz verirse, elbette ki bu sözü bir onur sorunu olarak kabul ederdi. Sosyete yaşamına ve gösterişe düşkünlüğü pek yoktu. Kocasının yaşamını dertlerle, geçimsizliklerle dolduracağı yerde, tersine onu yumuşatmaya ve rahatlatmaya çalışırdı. Fazla gösterişli olmasa bile, oldukça güzeldi. Totçkiy bundan daha iyi bir eş bulabilir miydi acaba?

Ne var ki durum pek de hızlı ilerlemiyordu. Totçkiy de general de karşılıklı olarak dostça bir anlaşmayla şimdilik resmî bir adım atmaktan kaçınmayı doğru bulmuşlardı. Konuyu kızlarıyla açık açık

görüşmeye daha başlamamıştı bile general. Gerçekte, biraz da tuhaf bazı belirtiler vardı ortada. Lizaveta Prokofyevna, bilinmeyen bir nedenle durumdan pek memnun görünüyordu. Bu da başlı başına oldukça ciddi bir sorundu. Ortada hoş olmayan bir şey, sıkıcı ve karışık bir serüven vardı; tüm anlaşmayı bozacak kadar da önemliydi.

Bu tatsız ve sıkıcı sorun -Totçkiy'in kendisinin de belirttiği gibi- uzun süre, yaklaşık 18 yıl önce başlamıştı. Rusya'nın merkez illerinden birinde Totçkiy'in varsıl çiftliğinin yanında yoksul bir toprak sahibinin de çiftliği bulunuyordu. Son derece ilginç denebilecek kadar kötü bir şansı vardı adamın. İyi bir aileden gelme emekli bir subaydı; aslında onun ailesi Totçkiy'inkinden çok daha iyiydi. Filip Aleksandroviç Baraşkof'du bu adamın adı. Borçlar ve ipotekler altında ezilmesine karşın, tıpkı bir köylü gibi çok çalışarak çiftliğini oldukça iyi bir duruma getirmeyi başarmıştı. Keyfini biraz yerine getirmişti onun bu son başarısı. Ümit dolu, cesaretini toplamış bir hâlde, alacaklılarından birini birkaç günlüğüne görmek, onunla bir anlaşmaya varmak için küçük bir kente gitmişti. Oraya geldiğinin üçüncü günü, kendi köyünün muhtarı, sakalı kızıllaşmış, yüzü yanık yaraları içinde gelip onu bulmuş, bir gün önce öğleüzeri köydeki çiftliğinin yanıp kül olduğunu, karısının alevler arasında ölüp gittiğini, çocuklarının ise sapasağlam kurtulduklarını bildirmişti. Bu, Baraşkof için bile oldukça ağır bir darbeydi. Evet, yazgının sille ve tekmelerine çoktan alışmıştı zavallıcık ama aklını oynatıverdi o gün. Bir ay sonra da beyin hummasından öldü. Yanık çiftlik, yoksul köylüleriyle birlikte borçları ödemek için satıldı.

Totçkiy, çok büyük bir cömertlik ve iyi yüreklilik göstererek Baraşkov'un altı yedi yaşlarındaki iki kızını yetiştirip okutmayı üstlenmişti. Totçkiy'in emekli bir memur, üstelik de Alman asıllı olan emlak komisyoncusunun çocuklarıyla birlikte yetişiyorlardı kızlar. Küçük kız, kısa bir süre sonra boğmacadan öldü. Şimdi, Nastasya kalmıştı bir tek. O sıralar yabancı ülkelerde yaşayan Totçkiy, onları unutmuştu bile. Beş yıl sonra Rusya'ya döndüğünde çiftliğine bir göz atmak gelmiş aklına. Birden, çok güzel bir kız çocuğu görmüştü Alman emlak komisyoncusunun ailesi arasında; on iki yaşlarında, çok çekici, tatlı ve zeki -Totçkiy'in eşsiz yargısına göre- çok güzel bir kadın olacak bir kız çocuğu. O ara, çiftliğinde ancak birkaç gün kalabilmişse de gerekli tüm temasları yapmıştı. Artık genç kızın

eğitiminde büyük bir değişiklik olacaktı. Son derece saygıdeğer ve yetenekli İsviçreli bir dadı tutulmuştu. Genç kadınların eğitiminde uzmandı dadı; diğer başka konuları da öğretiyordu Fransızcanın yanında. Dadı, komisyoncunun evine yerleşmiş, küçük Nastasya'nın eğitim ve öğretim ufku da genişleyivermişti böylece.

Tam dört yıl sonra bitmişti bu eğitilme. Dadı ayrılmış, bir başka ilde olup da çiftliği Totçkiy'inkine yakın olan bir hanımefendi gelerek Totçkiy'in emirleri ve verdiği yetkiyle genç kızı kendisiyle birlikte yaşamak üzere yanına almıştı. Hanımın küçük çiftliğinde, yeni yapılmış, ufak, çok özenle döşenmiş tahta bir ev vardı. Çiftliğin içinde bulunduğu küçük köye ise sanki bilerek "Cennet" adı verilmişti. Hanım, Nastasya'yı doğrudan bu küçük ve sakin eve götürdü. Kendisi çocuksuz bir dul olduğu ve iki kilometre kadar uzakta oturduğu için, genç kızla birlikte o da eve yerleşti. Kısa bir süre sonra yaşlı bir kâhya kadınla deneyimli genç bir hizmetçi kız, Nastasya'nın emrine verildi. Nastasya evde birçok çalgı, genç kızlar için eksiksiz bir kitaplık, resimler, kâğıt, kalem ve boyalar, ayrıca da çok güzel bir İtalyan tazısı buldu. On beş gün sonra da Afanasiy İvanoviç Totçkiy'in kendisi göründü. O günden beri bozkırın ortasındaki bu küçük köyden çok hoşlanmışa benziyordu Totçkiy. Artık her yaz gelip iki üç ay kalıyordu köyde. Böylece oldukça uzun bir zaman geçti; dört yıl kadar... zevkli ve kibar bir yörede, dingin ve mutlu bir dört yıl.

Günlerden bir gün, kışın başlarında, Totçkiy'in Cennet Köyü'ne gelişinden dört ay sonra -o kez sadece iki hafta kalmıştı orada- bir dedikodu yayıldı; daha doğrusu, Afanasiy İvanoviç Totçkiy'in Petersburg'da varsıl ve kibar yöreden güzel bir kadınla evleneceği, kısacası parlak bir evlilik yapacağı dedikodusu Nastasya'nın kulağına ulaştı. Sonradan, dedikodunun tüm ayrıntılarıyla doğru olmadığı ortaya çıktı: Bu evlilik düşünce aşamasındaydı daha; durum kesinlik kazanmamıştı ama o zamandan beri yine de Nastasya'nın yaşantısında büyük bir değişiklik oldu. Genç kız birden, olağanüstü bir kararlılık ve hiç beklenmedik bir yüreklilik gösterdi. Zaman geçirmeden, köydeki küçük evi bıraktı ve Petersburg'a, Totçkiy'i görmeye gitti tek başına. Totçkiy çok şaşırmıştı. Onunla konuşup anlaşmaya çalıştı ama konuşmanın daha başında dilini, sesini ve o güne dek büyük bir başarıyla sürdürdüğü tatlı ve zarif konularını, mantığını, her şeyini